

καὶ αὐστηρότης ἀκλόνητος τὸν δημόσιον, ὅθεν καθεὶς δύναται δικαίως νὰ συμπεράνει, ὅτι ἡ αὐστη-  
ρότης σου πηγάζει ἀπὸ τὴν πρὸς τὴν ἐπιστήμην ἀφοσίωσίν σου. Καὶ καθόσον ἡ πείρα καὶ ὁ λό-  
γος μᾶς διδάσκουν, οἱ ἀρμοδιότεροι εἰς τὸ νὰ παγιώσουν τὰ ἀνεγειρόμενα νέα κράτη εἶναι ὅσοι  
ἐνώνουν τὰ φῶτα τοῦ νοός, τὴν σταθερὰν θέλησιν καὶ τὴν ἀγαθότητα τῆς καρδίας. Ἐκτιμῶν ἐπα-  
ξίως αὐτὸν τὸν σπάνιον συνδυασμὸν ἐξαιρετικῶν προτερημάτων, τὰ ὅποια σὲ ἀναδεικνύουν ἓτα ἐκ  
τῶν πολυτιμωτέρων τῆς Ἑλλάδος πολιτῶν, ἐζήτησα ἀνέκαθεν μετὰ ζήλου τὴν ψῆφον σου περὶ ὧσιν  
ἐπρόξαμεν κατὰ τὴν δίκην τοῦ Κολοκοτρώνη καὶ Πλαπούτα, καὶ ὥς πρὸς τοῦτο ἐπληρώθη ἡ ἐπι-  
θυμία μου εὐτυχῶς, ὅταν μίαν ἡμέραν σὲ εἶδον νὰ συγχαίρεις ἐκ καρδίας τὸν κ. Πολυζωΐδην διὰ  
τὴν δικαστικὴν ἀθώωσίν του, πρᾶγμα, εἰς τὸ ὅποιον δὲν ἤθελε στέρξει ποσὺς ἡ γλώσσα σου, ἐὰν  
δὲν συνωμολόγει καὶ ἡ ψυχὴ σου ἐνδομέχως εἰς τοῦτο. Ἡ φίλια ἢ ἡ ἀποστροφὴ, ἡ ἀγάπη ἢ τὸ  
μῖσος δὲν ἔχουν καμμίαν ἐπιρροὴν εἰς ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι ὁδηγοῦνται πάντοτε ἀπὸ τὸ αἶσθημα  
τοῦ καθήκοντος καὶ ἀπὸ τὸν ἔνθεον τῆς ἐπιστήμης ἔρωτα καὶ οἱ ὅποιοι ἐνδεδυμένοι τρόπον τινὰ  
πανοπλίαν κατασκευασμένην εἰς οὐράνιόν τι χαλκεῖον, δύναται νὰ δώσωσιν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην  
φύσιν ἐπὶ τῆς γῆς, ὅσιν ἠθικὴν ἀξίαν καὶ μεγαλειότητα τῆς εἶναι συγχωρημένη νὰ λάβει ἀπὸ τὸν  
πλάστην τῆς, μεγαλειότητα, τῆς ὁποίας ἠδυνάμεθα νὰ ἔχωμεν σύγκρισιν καὶ αἰσθητὴν εἰκόνα εἰς  
τὰ ἀγάλματα τῶν ἀρχαίων ἡρώων, ὅπου τῶν περιφήμων τεχνιτῶν ἡ εὐφυΐα ἐξέφρασε τὸ μεθόριον  
τῆς ἀνθρωπίνης καὶ θείας φύσεως ἢ εἰς τὴν περίφημον εἰκόνα τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Ἰταλοῦ  
ζωγράφου, ἐνθα παρίσταται ὁ Ἰντροπῆς ἐν μέσῳ οὐρανοῦ καὶ γῆς, ἀποτιθέμενος τὸ θνητὸν κά-  
λυμμα, καὶ λάμπων ὑπὸ μορφὴν οὐρανίαν καὶ καθαροτάτην.

Τὸ ἐπιπρυτέστερον μεταξὺ τῶν πολλῶν αἰσθημάτων, τὰ ὅποια μὲ κυριεύουν, καθ' ἣν στιγμὴν  
σὲ προσφέρω τὴν ἀπολογία μου ταύτην εἶναι ἡ χαρὰ μου, ἡδονὴ τῆς ψυχῆς ἀνεκλάλητος, διότι  
πιστεύω, ὅτι δὲν θέλεις μεμφθεῖ ἓνα νέον φίλον σου, τολμῶντα νὰ κοσμήσῃ μὲ τὸ ὄνομά Σου τὴν  
κεφαλίδα τῆς ὑπερασπίσεώς του.

Γεώργιος Τεσσαέτης

Ἐν Ἀθήναις τὴν 25 Μαρτίου 1835.

Δὲν εἶμαι ἀπὸ τὴν Σπάρτη, δὲν εἶμαι Ἀθηναῖος, πατρίδα μου ἔχω ὅλην τὴν Ἑλλάδα· τοιου-  
τοτρόπως ἐκφράζεται ὁ γενναῖος ὁ Πλούταρχος, εἶναι σχεδὸν δύο χιλιάδες ἔτη, εἰς ἓνα τῶν συγ-  
γραμμάτων του· ἡμεῖς, γεννημένοι εἰς πλέον εὐτυχισμένην ἐποχὴν, δηλαδὴ ὅταν ἡ θρησκεία καὶ  
ἡ φιλοσοφία ἐφώτισαν, ἐκήρυξαν, ἐσφράγισαν τὸ δόγμα τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἰσότητος, δυνάμεθα  
νὰ ἐκφρασθοῦμεν μὲ φρόνημα ἀκόμη πλέον ὑψηλὸν ἀπὸ τὸ φρόνημα τοῦ παλαιοῦ ἀνδρός, δυνάμεθα  
νὰ εἰποῦμεν, ὅτι ἡμεῖς δὲν εἴμεθα οὔτε ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, οὔτε ἀπὸ τὴν Ἰταλία, οὔτε ἀπὸ τὴν  
Γερμανία, οὔτε ἀπὸ τὴν Ἀγγλία, πατρίδα μας ἔχομεν τὸ ἀνθρώπινον γένος· ὅση γῆ περιαγκαλιάζει  
ὁ εὐμορφος αἰθέρας εἶναι ἀγαπητὴ μας πατρίδα.

Ἄν αὐτοὶ οἱ στοχασμοὶ δὲν ἀρέσουν εἰς τὸν Ἐπίτροπον, ὀλίγο φρονῶ, φθάνει μου ὅπου ἀρέ-  
σουν εἰς τούτους τοὺς Δικαστάς, εἰς τοῦτο τὸ Ἑλληνικὸν Ἀκροατήριον. Αὐτὸ τὸ προεῖμιον ὅμως  
ἑξιόλογα ταιριάζει εἰς τὴν ἀπολογίαν μας, ἐπειδὴ, ἂν ἡμεῖς ἐγκαλοῦμεθα ἀπὸ τὸν Ἐπίτροπον,  
ἂν αὐτὸς μᾶς φοβερίζει φιλακισμὸν, τὸ αἶτιον εἶναι ἡ σφοδρὴ μας λατρεῖα πρὸς τὴν δικαιοσύνην,  
εἰς καιροὺς τοὺς ὁποίους κάλλιστα γνωρίζετε· καὶ ἡ δικαιοσύνη εἶναι προνόμιον, εἶναι ἰδιοκτησία  
τῆς ἀνθρωπότητος καὶ ἀρμόζει λοιπὸν νὰ ἀναφέρωμεν ἡμεῖς σήμερον, ὡς εἰς βοήθειάν μας, τὸ ὄνομα  
τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἀφοῦ διὰ αὐτὸ ἀγωνίσθημεν.

Ταιριάζει ἀκόμη αὐτῇ ἡ ἀρχή, ἐπειδὴ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Προέδρου μας γνωστὸ μόνον εἰς  
τὴν Ἑλλάδα, ἕως τὴν εἰκοσιῆξί Μαίον, ἔγινεν ἕκτοτε καὶ θὰ γίνῃ γνωστὸν εἰς ὅλην τὴν πλάσιν. Ὅπό-  
ταν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων θὰ γίνῃ λόγος δι' ἄφοβον, διὰ φιλοδίκαιον Πρόεδρον δικαστηρίου,  
τὰ ἀναφέρεται μὲ ἐγκώμια τὸ ὄνομα τούτου τοῦ ἀνδρός. Ὅχι! δὲν εἶναι πλέον Δῆμος τοῦ μό-  
νον ὁ Δῆμος τῆς Ναυπλίας, ἀλλ' ὅποιαδῆποτε κοινωνία, ἡ ὁποία νὰ ἔχει φόβον Θεοῦ, σέβας πρὸς  
τὴν Δικαιοσύνην, τούτῃ ἡ κοινωνία εἶναι Δῆμος του, εἰς ὅποιονδῆποτε καιρὸν καὶ τόπον. Δικαιο-  
λογοῦμαι ἀκόμη, ἂν, ὡς εὐμορφα μέτωπον τῆς ἀπολογίας μας, θέτω τὸ ὄνομα τῆς ἀνθρωπότητος,  
καθότι καὶ ἡ κατηγορία μας δύναται νὰ θεωρηθεῖ ὡς συγκρατουμένη μὲ τὴν δίκην τῶν δύο ὅπλαρ-  
χηγῶν· ὡς θέλει ὁ Ἐπίτροπος, ἀμαρτήσαμεν, ἐνῶ αὐτοὶ ἐκρίνοντο· καὶ τὰ ὀνόματα τῶν δύο κατα-

δικασμένων ἀνδρῶν κατεγράφησαν πρὸ καιροῦ εἰς τὰ χρονικά τοῦ κόσμου καὶ αὗτοι πολὺ ἰδρῶσαν διὰ τὴν ἀναγέννησιν τοῦ ἔθνους καὶ ἡ ἀνάστασις, ἡ ἐμφάνισις ἐνὸς ἔθνους εἰς τὴν γῆν εἶναι ἓνα συμβάν μεγάλο καὶ μὲ παγκόσμια καὶ παντοτινὰ ἀποτελέσματα. Ἀθάνατος ὁ ἀγῶνας καὶ ἀθάνατοι οἱ στεφανοφόροι τοῦ ἀγῶνος.

Τὸ προοίμιον τῆς ἀπολογίας μας, ὦ ἄνδρες Δικασταί, ἐξηγεῖ περισσότερον παρ' ὅτι φαίνεται ἀπ' αὐτὸ μανθάνετε καθαρά, καὶ εὐθὺς, ποῖαι εἴμεθα ἡμεῖς τοὺς ὁποίους θὰ κρίνετε· μανθάνετε ποῖος ἄνθρωπος ὁ Ἐπίτροπος ὅπου μᾶς κατηγορεῖ· βλέπετε ὅτι τὸ Ἀκροατήριόν μας εἶναι πολυάριθμον, παύει ὅπου εἶναι τὰ βασιλεύματα τοῦ ἡλίου καὶ ἀρχίζει ὅπου ἡ Ἀνατολή του.

Ὡ τέκνα τοῦ Νόμου ! μὴν ἀσχημίζετε σήμερον τὸ καύχημα τῶν προγόνων, ὅπου ἐφιλοτιμούνταν νὰ εἶναι πλέον φιλελεύθεροι καὶ φιλοδικαιότεροι ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους τῆς γῆς.

1. Ἡ κατηγορία καθ' ἡμῶν τοῦ Κυρίου Ἐπιτρόπου, νομίζω, Δικασταί, ὅτι εἶναι μᾶλλον μία ἀστείότης, μία εἰρωνεία, ἡ μία, ἴσως, πικρὴ καταφρόνησις ἐναντίον μας παρὰ μία τακτικὴ Δικαστικὴ κατηγορία.

Τὸ πρῶτον ἄρθρον εἶναι, ὅτι δὲν ὑπογράψαμεν τὴν καταδικαστικὴν ἀπόφασιν τῆς εἰκισιέξι Μα-  
λου· ἀπόδειξις τοῦ ἐγκλήματος εἶναι αὐδὲν φαίνεται ὑπογραφεῖ μας εἰς τὴν εἰρη-  
μένην ἀπόφασιν· ἡ μὲν ὑπογραφή μας, λέγει ὁ Ἐπίτροπος, εἶναι ἄρνησις ὑπηρεσίας καὶ τιμωρεῖται ἀπὸ τὸ ἄρθρον 180 τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος μὲ πρόστιμον δραχμῶν. Δὲν εἶναι ὅλα αὐτὰ μία εἰρωνεία ; Δὲν εἶναι ἓνα παιγνίδι ; Καὶ ὅτι τῷ ὄντι εἶναι παιγνίδι, πείθεται κάλλιστα ὅποιος ἔχει εἰδῆσιν τοῦ χαρακτήρος τοῦ Ἐπιτρόπου, καθὼς ἐγὼ προλαβόντως, ὅταν εἶχα τὴν φιλίαν του· ὅποιος συναναστρέφη μὲ τὸν ἄνδρα, ἤξεύρει ὅτι ὁ ἄνθρωπος κλίνει ἀκράτως εἰς τὴν ἀστείότητα καὶ πολλάκις ἔδωκε δοκίμια τῆς ἀστειότητός του καὶ ἀπ' αὐτὴν του τὴν ἔδραν.

2. Ὅτι δὲν ὑπογράψαμεν τὴν ἀπόφασιν, φανερόν, ἀλλ' ὁμοίως φανερόν ὅτι δὲν ἔχει κανεὶς εἶδους εὐθύνη ἡ μὲ ὑπογραφεῖ μας διὰ τὰ ἀκόλουθα αἰτιολογήματα.

3. Ἡ ἄρνησις ὑπηρεσίας εἰς τὴν Δικαστὴν εἶναι ἡ ἄρνησις τῆς Δικαιοσύνης, τουτέστι νὰ μὴ θέλει νὰ κρίνει· ἀλλ' ἡμεῖς ἀρνήθημεν νὰ κρίνωμεν ; Σᾶς παρουσιάζομε τὴν πράξιν, τὴν ὁποίαν ἐγὼ καὶ ὁ Πρόεδρος ἐκάμαμεν· ἐπέστειλαμεν δὲ καὶ εἰς τὴν Γραμματεία τῆς Δικαιοσύνης· ἀπὸ αὐτὴν μανθάνετε, ὅτι ἡμεῖς δὲν ἀρνήθημεν δικαιοσύνην, ἀλλὰ ἐκάμαμεν δικαιοσύνην, σεβόμενοι τὸν Νόμον καὶ τὸν ἱερὸν χαρακτήρα τοῦ Δικαστοῦ· αὐτὴ ἡ πράξις μας εἶναι νομιμοσάτη<sup>1</sup>.

4. Ἐκατηγοροῦντο μὲν ὁ Κολοκυτρώνης καὶ ὁ Πλαπούτας, ὡς ἔνοχοι τεσσάρων φοβερῶν ἐγκλημάτων, ἡ δὲ ἀπόδειξις τοῦ ἐγκλήματος ἐθεμελιώμετο εἰς πράξεις ἄλλων ἀνθρώπων.

5. Τί ἀναγκαιότερον, κατὰ τὸν ἑρθὸν λόγον, ὅσον τὸ νὰ φανερωθοῦν καὶ οἱ οἱ ὑποτιθέμενοι αὗτοι συνένοχοι ἐνώπιον τοῦ Δικαστοῦ ; Ἄν αὗτοι ἀθωώνοντο ἀπὸ τὰ ἐπιβαρυντικὰ περιστατικά, ἀθῶοι καὶ οἱ δύο ἐγκαλούμενοι. Ἄν ὄχι, ὑποπτοὶ ἢ τρανῶς ἀποδειγμένοι ἔνοχοι καὶ οἱ δύο.

6. Ἀλλὰ τί νομιμότερον, ἀφοῦ ἦτον εἰς ἐνέργειαν τὸ ἄρθρον 135 τῆς Δικδικασίας, τὸ ὅποιον, δυνάμει ἀκόμη καὶ τοῦ ἄρθρου 132, ὑποχρεώνει τὸν δημόσιον κατήγαρον νὰ ἐνώνει τὴν κατηγορία τῶν συνενόχων πρὸς ἐντελὴ ἀνακάλυψιν τῶν συμβάντων ; Τί βιαστικότερον, ἀφοῦ ποινὴ θανάτου, ποινὴ ἀδιόρθωτη, ἀθεράπευτη, ἦτον ἡ συνέπεια τῶν ἐγκλημάτων ;

7. Τάχα αὗτοί οἱ ὑποτιθέμενοι συνένοχοι, ἦτον ἐκτὸς τοῦ κράτους, ἢ ἐκτὸς τῆς ζωῆς ; Ὅχι ! καίτονταν εἰς τὰ σκοτάδια τῆς φυλακῆς, φυλαττόμενοι νὰ κριθοῦν μετέπειτα, καὶ ἄλλοι περιφέρονταν ἐλεύθεροι καὶ ἀνεξέταστοι.

8. Ὁ Ἐπίτροπος, δείχνοντάς μας εἰς τὸ χέρι του, ὡς τρόπαιον τῆς νίκης του τὰς σκέψεις μου, μᾶς ἐλέγχει ὅτι, πρὶν τῆς πράξεως τῆς ἀναβολῆς ἐγνωμοδοτήσαμεν, ὅτι, οἱ ἐγκαλούμενοι εἶναι ἀθῶοι<sup>2</sup>. Ἡ ἀναβολὴ δὲν μάχεται μὲ τὴν πρώτην γνώμην, ἡ ἀρμογὴ τοῦ ἄρθρου 135 ἤθελε ἐπικυρώσει τὴν ἀθωότητα τῶν ἐγκαλουμένων, ἐδύνατο νὰ ἐπικυρώσει καὶ τὴν γνωμοδότησιν τῶν ἐναντίων· καὶ τί μάλιστα καλύτερον μαρτυρικὸ τῆς φιλοδικαιοσύνης μας ; Ποῦ ἀντιλογία ; Ποῦ δόλιον συμφέρον ; Ὅθεν ἀναντιρρήτως πηγάζει, ὅτι ἡ γνώμη τῆς ἀναβολῆς ἦτον πρόοδος καὶ σωτήριο τέρμα τῆς συζητήσεως καὶ ἀνάπαυσις τῆς συνειδήσεως ὅλων τῶν Δικαστῶν.

1. [Βλ. στὸ τέλος : Ὑπομνήματα].

2. [Βλ. στὸ τέλος : Ὑπομνήματα].

9. «'Αλλ' ὅπως καὶ ἂν ἔχει τὸ πρᾶγμα», λέγει ὁ 'Επίτροπος, «ἡ πλειοψηφία ἤθελε τὴν ὀριστικὴν ἀπόφασιν, καὶ παρὰβήκατε τὸ ἄρθρον τῆς παντοδυναμίας τῆς πλειοψηφίας». «ὦ ! 'Επίτροπε, νὰ σέ ἀποκριθῶ ἐκεῖνο ὑποῦ ἀπεκρίθῃ μιὰ φορὰ ὑπὲρ πρὸς τὸ Βασιλεῖα τοῦ : Πάσαι τὰ καλὰ, ἀνθρώποισι ἐξεύρηται ἐκ τῶν μανθάνειν δέει... καὶ σέο δέσμαι, μὴ δέεσθαι ἀνέμων !».

10. 'Ομολογοῦμεν ὅτι ὑπάρχει τὸ ἄρθρον τῆς πλειοψηφίας, ἀλλ' ὁμοίως ζωντανὸν εἶναι καὶ τὸ ἄρθρον τῆς ἀναβολῆς τῆς ἀποφάσεως. Ποῖο ἐκ τῶν δύο, τὰ ὥσπερ τοῦ νομικοῦ καὶ ἡ συνείδησις τοῦ ἀνθρώπου μᾶς ὑποχρεῶναι νὰ ἐκλέξομε τότε ;

11. 'Ο νόμος τῆς πλειοψηφίας εἶναι γενικότερος, ὁ νόμος τῆς ἀναβολῆς μερικῆς· ὁ ἓνας εἶναι παλαιότερος κατὰ τὴν τάξιν· τῆς ἀναβολῆς τὸ ἄρθρον 47, ἄρθρον ὑστερότερον τοῦ ἄλλου· εἰς σύγκρουσιν λοιπὸν τῶν δύο τούτων θελήσεων τοῦ νομοθέτου προτιμητέον τὸ ἄρθρον τῆς ἀναβολῆς, ὥς ἄρθρον ὑποῦ περιορίζει τὸν νόμον τῆς πλειοψηφίας καὶ ὥς μεταγενέστερον.

12. 'Αλλ' ὅς εἶναι χαρὰ καὶ τιμὴ εἰς τοὺς Ἕλληνας, ὅπου ἐσύνθεσαν τοὺς δικαστικούς τύπους. Τὸ ἄρθρον 135 εἶναι μεστὸ δικαιοσύνης καὶ ὠφελείας. Τὸ δίκαιον εἶναι ἡ θεραπεία τῆς κοινωνίας· πλὴν δὲν εἶναι δικαιοσύνη, ὅπου δὲν εἶναι ἀλήθεια, καὶ τὸ ἄρθρον 135... ὁρθότατα ἐδηγεῖ πρὸς εὔρεσιν τῆς ἀληθείας. 'Ο Δικαστὴς δὲν πρέπει νὰ ἀφήνῃ τὴν ἔρευναν τοῦ ἐγκλήματος, εἰμὴ ὅταν χάσῃ παντελῶς τὰ ἔγνη του· ἡ ἀλήθεια εὐρίσκεται ὅπου παύει ἡ ἀνάλυσις· εἶναι ποτὲ ἀδιάφορη διὰ τὸν ἔνοχον ἢ ὑπεράσπισις τοῦ συνενοχοῦ ; 'Επειτα, βέβαιον πρᾶγμα εἶναι ἡ ποινὴ, βεβαιότατον πρέπει νὰ εἶναι καὶ τὸ ἐγκλημα, ἀλλέως ἡ ἀδικία ἀκμάζει ὅπου ἀρμόσεις τὸ βέβαιον τῆς τιμωρίας εἰς τὸ ἀβέβαιον τῆς ἐνοχῆς.

13. Μὲ τὴν ἀναβολὴν θὰ ὠφελοῦμεθα τὰ μέγιστα· συγκατηγορούμενοι οἱ ὑποτιθέμενοι συνένοχοι ἢ θὰ καταδικάζοντο ἢ ὅχι· ἂν καταδικάζονταν, συγκαταδικάζονταν, ἐπίσης, καὶ ἐθανατώνονταν οἱ δύο ὀπλαρχηγοὶ καὶ ἄλλη ζημία δὲν θὰ ἐγένετο ἀπὸ τὴν ἀναβολὴν, εἰμὴ ὅτι οἱ δύο γέροντες ἐκέρδιζαν ἓνα μῆνα φυλακισμένης ζωῆς· ἂν ἐξεναντίας οἱ ὑποτιθέμενοι συναιτίται ἀθωόνοντο, θὰ ἀθωόνονταν καὶ οἱ δύο, ὅθεν θὰ ἀποφεύγαμεν τὸ σκληρὸν ἀμάρτημα νὰ θανατώσομε δύο ἀθώους, νὰ μολύνομε μὲ δικαστικὴν δολοφονίαν τὴν πατρίδα μας. Εἰπέ μου, 'Επίτροπε, ἂν ἓναν καιρὸν κριθοῦν ὁ Γ. Βαΐας, ὁ Κ. Δ. Ἀλωνιστιώτης, ὁ Γενναῖος Κολοκοτρώνης, ὁ Δ. Χαϊδᾶς, ὁ Πρωτοσύγγελος Ἀμβρόσιος καὶ ἰδοὺ σχεδὸν ὅλοι οἱ συνένοχοι καὶ εὐρεθοῦν ἀθῶοι<sup>2</sup> εἰπέ μου, πῶς θὰ ἀναστήσεις τὰ λείψανα τῆς σφαγῆς ; Πῶς θὰ ἡμερώσεις τὴν κατάρσιν, ποῦ θὰ ξεφωνίσουν οἱ δύο στρατιῶτες τῆς Ἐπαναστάσεως, γονατίζοντας νὰ βάλουν τὸ κεφάλι τους εἰς τὴν χαλκὰ τῆς Γιλοτίνας ; 49 χρόνους ὁ γεροντότερος τῶν δύο μὲ τουφέκι ἀκούμητο ἐπολεμοῦσε τοὺς ἐχθρούς, καὶ ἡμεῖς εἰς τὴν ἡμέραν τῆς ἐλευθερίας τοὺς θανατώνομεν ! Αὐτοὶ μὲ τὴν συνομήλικήν γενεάν ἐμβασαν τὸν πολιτισμὸν καὶ τοὺς νόμους εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ὁ νόμος ποῦ φανερὰ φανερὰ τοὺς βοηθοῦσε, δὲν προσαρμόσθηκε εἰς βοήθειάν τους ; Ποῖος εἶσαι ἐσὺ ποῦ μὲ τὸ πρόσχημα τῆς παιδείας ἔλαβας ἀπὸ τὴν Βασιλείαν ἐπάγγελμα τόσον ἐπικίνδυνον διὰ τὴν τιμὴν καὶ ζωὴν τῶν ὑπηκόων ; Ποῖος εἶσαι ἐσὺ ποῦ παίζεις μὲ ἡμᾶς εἰς τὴν γῆν τῆς γεννήσεώς μας ;

14. 'Αλλ' ἐκτὸς τῶν αἰτιολογημάτων τούτων ποῦ ἀποδείχνουν νομιμότερον, δικαιοτέρον καὶ ὠφελιμότερον τὸ νὰ μὴν ὑπογράψομεν, παρὰ νὰ συμφηφίσομεν μὲ τοὺς τρεῖς, συνέπεσε καὶ ἄλλο αἷτιον ἰσοδύναμον ἢ καὶ ἀνώτερον τοῦ νομικοῦ λόγου, τὸ ὁποῖον μᾶς ἀπέκλεισε ὅλως διόλου νὰ πάρομε μέρος εἰς τὴν κατὰδικαστικὴν ἀπόφασιν, καὶ τὸ αἷτιον τοῦτο εἶναι : 'Ο Ἑθνισμὸς μας.

15. 'Αφοῦ ὁ Ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης ἔλαβον γνώσιν τῆς πράξεως τῆς ἀναβολῆς, τί ἔκαμε ; Τὸν ἴδετε νὰ διαβεῖ λαμπροφορεμένος ἀπὸ τὸν Πλάτανον, μεστὸς ἀπὸ ὀπαδοῦς, νὰ ἔλθῃ νὰ περιτειχίσῃ μὲ λόγους τὸν ἱερὸν τοῦτον τύπον· καὶ ἐμάθετε, ὦ Δικασταί, καὶ ἀκροαταί, ὅτι μᾶς διέταξε νὰ ὑπογράψομεν τὴν ἀπόφασιν τῶν τριῶν.

16. 'Ο Ἑθνισμὸς μας σύγκειται ἀπὸ δύο στοιχεῖα καθαρὰ καὶ αἰώνια : ἀπὸ ἀγάπην πρὸς τὸν Βασιλεῖα καὶ ἀπὸ ἀγάπην πρὸς τὴν πατρίδα. Μετὰ τὴν ἐχθρικήν ἐπέμβασιν τοῦ Ὑπουργοῦ, ὁ Ἑθνισμὸς ἐνὸς Ἑλλήνου δὲν ἐσυμβιβάζεται πλέον μὲ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ θανάτου τῶν δύο ὀπλαρχη-

1. 'Ηρωδ. βιβλ. α'.—Τὸ καλὸν καὶ καθὼς ἐσυνωνόμεν καὶ ἐσυμπλέκετο πολλάκις μὲ τὸ δίκαιον, οὕτω τὸ μεταχειρίζοντο καὶ ὡς ἀντικείμενον τῆς ἀδικίας.—'Εσενφ. Ἀπομν. Προλεγ. 'Α. Κοραΐ σελ. 18'.

2. 'Ολοι αὐτοὶ τώρα ἐλεύθεροι ἀπολαμβάνουν ἀπὸ τὴν Βασιλικὴν Κυβέρνησιν τὴν ἐμπιστοσύνην ὑποῦ χρεωστεῖται εἰς ἀθώους πολίτας.



γών. Ὁ Θεατὴς λαὸς τοῦ Ναυπλίου καὶ τῆς Ἑλλάδος ἤθελεν εἰπεῖν, καὶ δικαίως πιστεύσει, ἂν ὑπογράφαμεν, ὅτι εἰς τὰς πρῶτες ἡμέρας τῆς Βασιλείας ἀποκεφαλίζονται οἱ ὑπῆκοι ἀπὸ τὴν ἐπιρροή τοῦ Ὑπουργείου. καὶ ἡ πατρίδα πῶς θὰ μᾶς θεωρῶσε ; Ὡ ! Δικασταί, θὰ μᾶς ἔλεγε, πῶς ἐστέρεξατε νὰ θανατώσετε δύο τέκνα μου, ὅταν ὁ νόμος καὶ ὁ τύπος τοῦ νόμου δὲν τὸ συγχωροῦσαν ; Ἡ πρὶν ἔλθει ὁ Ὑπουργός, ὁ νόμος καὶ ὁ τύπος τοῦ νόμου δὲν τὸ συγχωροῦσαν, ἀλλ' ἀφοῦ ἦλθε ὁ Ὑπουργός, καὶ εἶδατε τὰς λόγγας, ὁ νόμος καὶ ὁ τύπος τοῦ νόμου τὸ συγχώρησαν ; Ὡ ! φωνεῖς τῶν τέκνων μου, καὶ πῶς ἂν δὲν εἶχατε καρδιά νὰ φυλάξετε μὲ κίνδυνον τῆς ζωῆς σας ἀναμάρτητον τὸν Βασιλέα σας, καὶ ἀμόλυντη τὴν πατρίδα σας, πῶς μὲ ἔβλον τοῦτο τὸ ὑποσχεθήκατε δεχόμενοι νὰ εἰσθε ἐξηγηταὶ τῶν νόμων ; Πόσον διαφέρετε ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ τέκνα μου, τὰ ὅποια ἔλυωσαν εὐχαρίστως σὰν τὸ κερί διὰ ἐμὲ εἰς τὰς σοῦβλες τοῦ ἐχθροῦ ἢ τὸν τόπον ποῦχαν πιᾶσει στὰ ζῶντα τους εἰς τὴν μάχην, τὸν φυλάττουν ἀκόμῃ κόκκαλα λευκά καὶ ἄταφα.

17. Ὁ Ἐθνισμός μας, ὃ Ἐπίτροπε, εἶναι θεμελιωμένος εἰς τὰ αἵματα ἑκτακοσίων χιλιάδων Ἑλλήνων φονευμένων εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ δὲν ἦτον θέλημα Θεοῦ ἡμεῖς εἰς τὴν 26 Μαΐου νὰ φθάσωμεν εἰς τόσῃ ἀναισθησίαν, ὥστε νὰ ἐξαλείψει τὴν λατρείαν τοῦ Ἐθνισμοῦ ἀπὸ τὰ σπλάχνα μας ἢ ἐπωμίδα τοῦ Ὑπουργοῦ.

18. Καὶ πῶς, ὃ Ἐπίτροπε, δὲν θὰ πεισθεῖ τώρα ὁ καθείς, ὅτι ἀστειεύεσαι θέλοντας (ἀφοῦ ἦτον τόσα αἰτιολογήματα νὰ μὴν ὑπογράψωμεν) θέλοντας ἐσὺ νὰ μᾶς καταντήσεις ἐγκληματίας ; Διατί ; Μόνον καὶ μόνον διατί δὲν ὑπογράψαμεν.

19. Ἀλλ' ἡ ἀστείότης τοῦ Ἐπιτρόπου αὐξάνει· ἕως τώρα ἡ ἀστείότης του εἶχε τὸ ἀποτέλεσμα νὰ μᾶς καταδικάσει εἰς πρόστιμον δραχμῶν· τώρα λαμβάνει ἕνα χαρακτηριστὴρον τρομερόν. Ἀστεύεται ὁ καλὸς ἄνθρωπος καὶ θέλει νὰ μᾶς θάψει εἰς τὰ μπουδρούμια τοῦ Ναυπλίου· πανταεὶ φυλάμισιν ἀπαιτεῖ.

20. Παραβῆκατε τὴν διαταττομένην ἀπὸ τοὺς νόμους σιωπὴν τῆς ψηφοφορίας μὲ σκοπὸν ἰδιοτελεῖ καὶ βλάβην τοῦ κράτους (ἄρθρον 453 τοῦ Π.Ν.). Ἐφωνάξατε ὅτι δὲν ἐπήρατε μέρος εἰς τὴν ἀπόφασιν· λαὸς ἀκροατὴς ἦτον πολὺς.

Ἐρωτῶ : αὐτὴ ἡ φωνὴ μας ἦτον ποτὲ μία ἀνακάλυψις τῆς ψηφοφορίας ; Ὁχι· ἦτον ἀποτέλεσμα τῆς μὴ ὑπογραφῆς μας εἰς τὴν ἀπόφασιν καὶ τί ἦτον ἢ μὴ ὑπογραφὴ μας τὸ ἀπαδειξάμεν.

Ἀλλὰ τὸ περιστατικὸν ὅτι ἐφωνάξαμεν ἔμπροσθεν τοῦ λαοῦ, ἀληθεύει ; Οἱ μάρτυρες τοῦ Ἐπιτρόπου κατεντρόπιασαν τὸν Ἐπίτροπον· οἱ δύο νέοι εἶναι γνωστοὶ διὰ τὴν ἀρετὴν τους, διὰ τὴν παιδείαν τους καὶ μάλιστα ὁ Κύριος Βέλιος ἀριστον τέκνον τῆς ἡρωικῆς Ἡπείρου.

21. Μένει πρὸς ἀπόδειξιν τὸ μαρτυρικὸ τῶν τριῶν Δικαστῶν<sup>1</sup>· ἀλλὰ ποῖοι εἶναι αὐτοὶ οἱ τρεῖς Δικασταί ; Δὲν εἶναι ἡ πιστὴ συνοδεία τοῦ Ὑπουργοῦ κατὰ τὸ ἀπόγευμα τῆς 26 Μαΐου ; Δὲν εἶναι αὐτοὶ οἱ Δικασταί ὅπου ἐξαίρέθησαν εἰς τὴν κατηγορίαν μας, καὶ λέγει ρητῶς ἡ ἐξαίρεσις των ὅτι τὸ μέρος δὲν γίνεται Δικαστῆς ; Ὁμολογοῦν λοιπὸν οἱ τρεῖς Δικασταί, ὅτι εἶναι μέρος· ὅθεν εἰδήμονες τοῦ Νόμου, εἰδήμονες τῆς ψυχῆς τῶν θνητῶν ἐξαιροῦνται, ἐπειδὴ ὡς ἄνθρωποι κινδυνεύουν νὰ μᾶς καταδικάσουν, ἂν μᾶς κρίνουν· ἀφοῦ εἶναι μέρος ὠφελοῦνται ἀπὸ τὴν καταδίκην μας.

22. Εὐχαριστοῦμε λοιπὸν ἐνδομύχως τὴν ἄκραν εὐσυνειδησίαν τῶν παλαιῶν συναδελφῶν μας· καὶ ἐσὺ, Ἐπίτροπε, ποὺ ἐδύνουσιν νὰ ποτισθεῖς εἰς τὴν πηγὴν τόσης εὐσυνειδησίας, ἐσὺ τολμᾷς νὰ τοὺς προβάλεις ὡς μάρτυρας ἐνώπιον ἐνὸς νομιμοτάτου Δικαστηρίου ! Μάρτυρας τὸ μέρος ! Καὶ νὰ ματαιώσεις τοιοῦτοτρόπως καὶ τὸ γενναῖο φρόνημα τῶν τριῶν ; Ἐπειδὴ, διατί ἐξαίρέθησαν ; Διὰ νὰ μὴ μᾶς βλάψουν· καὶ ὡς Δικαστὴ μᾶς ἤθελεν βλάψει, καὶ δὲν μᾶς βλάπτουν, ἂν θεωρηθοῦν ὡς μάρτυρες ; Ἐσὺ λοιπὸν, ὃ Ἐπίτροπε, εἶσαι τόσον ἀπὸ τοὺς τρεῖς κατώτερος εἰς τὴν συνείδησιν ; Καὶ δὲν θαυμάζω τώρα ποὺ ἀκούω καὶ βλέπω αὐτὰ εἰς τὸν Ἐπίτροπον· ἀλλὰ βεβαίως θὰ ἐθαύμαζα, ὅταν εὐρισκόμενος εἰς τὰ 1826, νομίζω, εἰς τὴν Φλωρεντίαν, καὶ ἀναγινώσκοντας μίαν ἐλληνικὴν ἐφημερίδα εἶδα ἐκεῖ νὰ προκηρύττεται τούτῃ ἡ ζῶσα εἰκόνα τῆς ἀρετῆς (φράσις τοῦ τότε ἐφημεριδογράφου), εἶδα νὰ προκηρύττεται ὡς διδάσκαλος καὶ ἀπόστολος εἰς τὴν Ἑλλάδα τῆς ὠραίας Σκωτικῆς φιλοσοφίας, καὶ θὰ ἐθαύμαζα λέγω, ἂν ἕνας τότε μοῦ πρόλεγε τὰ μεταγενέστερα καὶ σημερινὰ τοῦ τότε φιλοσόφου, τώρα δὲ τοῦ νομιμοτάτου ἀνδρός. Σὰς λέγω, ὃ ἄνδρες Δικασταί, τὸ ὄνομα τοῦ ἐφημεριδογράφου διὰ νὰ τὸν ἐρωτήσετε, τί φρονεῖ τώρα,

1. Πρακτικὰ ὑπογεγραμμένα ἀπὸ τοὺς τρεῖς Δικαστάς.

διὰ τούτην τὴν θαυματουργὴν εἰκόνα· καὶ εἶναι ὁ σχετικὸς σας Θεόκλητος Φαρμακίδης· ἐπειδὴ ὑπο-  
πεύω ὅτι ἔγινε εἰκονοκλάστης· ἀλλ' εἰς τὸ προκαίμενον : δύναται τὸ Δικαστήριον τοῦτο νὰ ὑψώσῃ  
εἰς βαθμὸν νομικῆς ἀποδείξεως τὸ μαρτυρικὸν τῶν τριῶν ; Δὲν ἐξασθενίσθῃ οὐσιωδῶς, ἀφοῦ ἀντι-  
βαίνει καὶ εἰς τὴν μαρτυρίαν τῶν δύο νέων, Βέλίου καὶ Μάμουκα ; Δὲν ἀποδεικνύεται σαφέστατα,  
ὅτι αὐτὴ ἡ λέξις μας ἐλέχθη ὅταν ἦτον ἡ θύρα σφαιλισμένη ;

23. Ἀφοῦ λοιπὸν τὸ κεφάλαιο τοῦτο τῆς κατηγορίας δὲν ἀποδεικνύεται, περιττὸ νὰ παλεμήσοι-  
μεν τὰ ἐπιβαρυντικά, τὴν ἰδιοτελείαν τουτέστι καὶ τὴν βλάβην τοῦ Κράτους· ἀλλ' ἐπειδὴ, ἂν ἀναλύ-  
σωμεν καὶ τὸ μέρος τοῦτο τῆς κατηγορίας, θὰ λάβωμεν ἀφορμὴν νὰ ζετιμήσωμεν λαμπρότερα τὸν  
νοῦν τοῦ Ἐπίτροπου, ὃς λαλήσωμεν καὶ δι' αὐτὰ τὰ ἐπιβαρυντικά.

24. Ποῖοι νομίζετε, Κύριοι Δικασταί, ὅτι εἶναι οἱ ἰδιοτελεῖς σκοποὶ μας ; Ὅχι βέβαια ὅτι μᾶς  
διέφθειραν ὁ Κώστας καὶ ὁ Παῦλος μὲ νομίσματα· ὅχι ! Ἀλλὰ διὰ πλεόν σαφῆναιαν θὰ ἀναφέρω  
συνομιλίαν τινὰ ποὺ ἔλαβα μὲ τὸν Ἐπίτροπον, ἀφ' οὗ ἔδωκε τὴν κατηγορίαν μας, καὶ τὸν ἐρώτησα,  
ποῦ στηρίζει τὴν ἀπόδειξιν τῆς ἰδιοτελείας μας· μοῦ ἀπεκρίθη ὁ παλαιὸς φίλος, πὼς ἓνα ὑποκεί-  
μενο σημαντικὸ τοῦ ἀνέφερε, πὼς εἶπεν ὁ Πολυζωίδης, ὅτι βλέπει πὼς ἔχασε τὴν εἴνοιαν τῆς  
Κυβερνήσεως καὶ θέλει νὰ πιασθεῖ μὲ τὸν λαόν· ἰδοὺ ὁ ἰδιοτελής Πολυζωίδης ! Ἀφῆσε τὸν Βα-  
σιλέα καὶ συμμαχεῖ μὲ τὸν λαόν. Θέλετε νὰ μάθετε ποῖο ἦτον τὸ σημαντικὸ τοῦτο ὑποκείμενο ; Καὶ  
ἐγὼ ἰδρώσα νὰ τὸ διακρίνω. Μὲ βοήθησε καὶ μία Ραχοβίτισσα ποὺ πατεῖ τοὺς Ὁῶ. Ἐμμαντεύσαμεν  
καὶ ἠύραμεν μὲ θαυμασμόν μας, ὅτι τὸ σημαντικὸ ὑποκείμενο εἶναι ὁ ἴδιος Ἐπίτροπος· ὅσο καὶ ἂν  
κατὰπατήσαμεν μὲ τὴν παλαιογέννητην γυναῖκα τὰ ἴχνη τοῦ Πολυζωίδου, δὲν τὸν ἀντικρύσαμεν  
πώποτε νὰ ἐκφράζεται ὡς ἄνω, εἴτε μὲ ἀσήμαντον, εἴτε μὲ πολυσήμαντον ἄνδρα.

25. Ἡ ἰδιοτελεία μας κατὰ τὸν Ἐπίτροπον ἦτον ἡ δίψα τοῦ ἐπαίνου· παρατηρήσαμεν, ὅτι τὸ  
ἔθνος ὁρέγεται τὴν ἀπολύτρωσιν τοῦ γέρου Κολοκατρώνη καὶ τοῦ Πλαπούτα, καὶ ἐκάμαμεν ὅσα  
γνωρίζετε, διὰ νὰ μᾶς φερέσῃ ὁ λαὸς τὰ στέφανα.

26. Ὡ καλὲ ἄνθρωπε ! Ἄν δὲν ἀστειεύουσιν, δὲν ἔβγαντες ποτὲ εἰς τὸ μέσον αὐτὸ τὸ ἐπι-  
χείρημα· διατί, ἦ ὁ λαὸς δὲν ἐπεθυμοῦσε τὴν ἀπολύτρωσιν τῶν δύο ὀπλαρχηγῶν ἢ ἂν τὴν ἐπι-  
θυμοῦσεν, αὐτοὶ ἦτον ἄθωοι καὶ σὺ ἦσουν συκοφάντης τῶν.

27. Ὁμολογεῖς λοιπὸν, Ἐπίτροπε, ὅτι ἤρεσε εἰς τὸν λαόν νὰ ἐλευθερωθοῦν οἱ δύο· ἀλλὰ τί ἐν-  
νοεῖς διὰ λαόν ; Βέβαια ὅχι τοὺς Ναυπλιώτας· ἐπειδὴ θὰ ἔλεγες, ὁ Ναυπλιώτης λαός, ὅχι τοὺς Πε-  
λοποννησίους, ὅχι τοὺς Ρουμελιώτας· διατί θὰ τοὺς ἔλεγες ὀνομαστί· ὅχι τοὺς στρατιωτικούς, τοὺς  
βλάχους, τοὺς προστοὺς τῆς Ἑλλάδος. Ἐννοεῖς, λοιπὸν, βέβαια, διὰ λαόν τὴν ὁλομέλειαν ὅλων τῶν  
Ἑλλήνων, οἱ ὅποιοι, χάριν τῆς ἡμέρας δημοσιότητος· ἔργον τοῦ φιλελευθέρου Προέδρου μας εἶχαν  
εἶδῃσιν ἐντελῆ τῶν συμβάντων ὅλων τῆς δίκης· ἀλλὰ ποῖοι εἶναι αὐτοί, τοὺς ὁποίους ὁ λαὸς ἤθελε  
νὰ ἰδεῖ ἐλευθέρους ;

28. Ἄνθρωποι ὅπου ἤθελαν τὴν κατάλυσιν τῆς ἐλευθερίας μας· μὲ ποῖον τρόπον ; Μὲ τὴν κατά-  
λυσιν τῆς Βασιλείας. Εἶχαν συνακουσθεῖ μὲ τοὺς ὀπλαρχηγούς τῆς Ρούμελης ν' ἀνάρουν φλόγα πο-  
λέμου εἰς τὰ σπλάγχνα τῆς Πελοποννήσου· ἔγραψαν εἰς τὸν Ἀυτοκράτορα τῆς Ρωσίας νὰ διώξῃ  
τὴν Ἀντιβασιλείαν καὶ τοὺς Βαυαροὺς· ἔγραψαν εἰς τὸν Βασιλέα τῆς Βαυαρίας νὰ πύσει δύο μέλη  
τῆς Ἀντιβασιλείας, καὶ τρεῖς λησταὶ κατηγορημένοι ἀπὸ τοὺς βαρβάρους ὀπλαρχηγούς προσιμιάζον  
τὴν ἀρπαγὴν καὶ τοὺς φόνους.

29. Μ' αὐτὰ τὰ στοιχεῖα, ποῦ Βασιλεῖα ; Καὶ ἄνευ Βασιλείας, ποῦ ἐλευθερία ; Ἡ συνείδη-  
σις τοῦ ἔθνους, τὰ συμβάντα τῶν διχονοιῶν μας, ἡ ἀνάγκη νὰ ἔλθῃ εἰς ἓνα ἡ ὁλομέλεια τῶν Ἑλ-  
λήνων ἐξηγοῦν καθαρὰ ὅτι τὸ Μοναρχικὸν σύστημα εἶναι ἡ πρόδοσις καὶ ἡ ἐλευθερία τῆς πατρίδος·  
καὶ οἱ Προδότες τῆς ἐλευθερίας μας ἠύραν φίλους εἰς τὸ ἔθνος ! Μάθετε, ὦ Δικασταί, διὰ περισσό-  
τερην ὁργὴν σας κατὰ τῶν ἐνόχων, ὅτι ὁ νεώτερος ἐξ αὐτῶν, ὡς ἓνας τῆς Ἑλληνικῆς πρεσβείας εἰς  
Μόναχον, εἶχεν ἀκούσει ἀξιωματικόν λόγον ἀπὸ τὴν Βασίλισσαν, μητέρα τοῦ Βασιλέως μας·  
πλὴν γλυκὺς ὁ λόγος δὲν ἡμέρωσε τὸν Θηρίον : «Εἰς ἐσᾶς ἐμπιστεύομαι τὸ τέκνον μου», ἔλεγε ἡ Βα-  
σίλισσα πρὸς τοὺς τρεῖς ἀπεσταλμένους, «ἢ ἀνδρεία καὶ ἡ τιμὴ εἶναι παλαιὰ προνόμια τοῦ ἔθνους  
σας· ἀλλ' ἐσεῖς ἐτι μᾶλλον τὰ ἐλαμπρόνατε, ἔφθασεν εἰς τὰ ἄκρα τοῦ Κόσμου ἡ φήμη τῶν κατορ-  
θωμάτων σας· εἰς ἐσᾶς ἐμπιστεύομαι τὸ τέκνον μου· εἰσθε πατέρες καὶ γνωρίζετε τὸ μυστήριον  
τῆς μητρικῆς ἀγάπης· ὦ ! Γενναϊότατοι τῶν ἀνθρώπων, διηγηθῆτε εἰς τοὺς τόπους τῆς γεννή-  
σεώς σας μὲ πόσῃν ἀγάπῃν ἐφιλοξενηθήκατε εἰς τὰ παλάτια τοῦ πατρὸς τοῦ Βασιλέως σας».

30. Ὀλίγοι μῆνες ἀπερνῶν, καὶ ὁ ἓνας τῶν τριῶν ἀπεσταλμένων βάνει ἄνω κάτω τὰ πάντα, ὥστε τὸ διάδημα τοῦ Βασιλέως του νὰ κυματίσει εἰς τὸ αἶμα τῶν ἐμφυλίων πολέμων· ἢ σχεδιάζει, ὡς φαίνεται ἀπὸ μερικὰ ἔγγραφα προβλημένα ἀπὸ τὸν Ἐπίτροπον, νὰ τὸ ἀρπάξει ἀπὸ τὸν Θεοδώρητον Ἀνακτὰ μας καὶ νὰ τὸ φορέσει εἰς τὴν κεφαλὴν ἄλλου Βασιλόπαιδος, τοῦ υἱοῦ τοῦ Φιλίππου. Ὅθεν, ὁ γεροντότερος ἐκήρυττε διὰ ἑπτὰ χρόνους ἀσυδοσίαν εἰς τοὺς Βλάχους. Ἀλλά, φρίξετε ἀκόμη, Δικασταί ! καὶ μὲ τὸν Κιουταχῆν συνακούονταν οἱ δύο γέροι τοῦ ἀγῶνος· καὶ τὸ πρωτοπαλίκρο τοῦ Κολοκοτρώνη, ὁ Κρανιδιώτης ὁ Μίτζας ἀγνάντευε ἀπὸ τὸ Κρανίδι εἰς τὰ Ἑξαμίλια, πότε νὰ ἔμβει ὁ σύμμαχος ἢ καὶ νέος κατακτητής.

31. Καὶ αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι ἤσαν συμπάθειαν εἰς τὸ ἔθνος ; Καὶ πόσον ἀναίσθητοι εἶναι οἱ Ἕλληνες διὰ τὴν ἐλευθερίαν τους ; Τόσον δὲν ἐβαρέθησαν νὰ ζοῦν εἰς τὰ βουνά ; Νὰ τρώγουν χιόνια καὶ σπάνια χορτάρια ; Νὰ κοιμοῦνται εἰς τὰ μνήματα τῶν ἀρχαίων ;<sup>1</sup>

32. Ὡ Ἐπίτροπε ! Ἐσὺ ἤρρες ὅτι ὅλον τὸ ἔθνος ἤθελε τὴν ἀπολύτρωσιν τῶν δύο γερόντων καὶ ἐγὼ δὲν εὐρίσκω οὐδ' ἓνα· Ναί ! μὰ τὰ δάκρυα μιᾶς μητέρας<sup>2</sup>, μὰ τοὺς κινδύνους τοῦ ἀγῶνος ! δὲν εὐρίσκεται Ἕλληνας εἰς τὸν κόσμον, ποὺ νὰ προτιμῇ τὸν Γέρο-Κολοκοτρώνην προδότην τῆς ἐλευθερίας, λησπάρχη, νὰ τὸν προτιμῇ ἀπὸ τὸν ἀγγελικὸν Βασιλέα μας, ἀπὸ τὸν δοτήρα τῆς ζωῆς μας· ὅποιος καὶ ἂν θέλει τῶν Ἑλλήνων, ὅς ἔλθει καὶ ὅς ὁμώσει ὅτι εἶχε τὴν νομικὴν ἀσφάλειαν τῆς ζωῆς του εἰς τὴν παραμονὴν τῆς ἡμέρας τοῦ ἐρχομοῦ τοῦ Βασιλέως μας· ὅς ὁμολογήσωμεν δι' ἐντροπὴν ἰδικήν μας καὶ διὰ καύχημα τῶν φιλελευθέρων Γάλλων, ὅτι δὲν εἶχαμεν ἄλλο καταφύγιον, εἰμὴ τὴν λόγχην τὴν Γαλλικὴν.

33. Πολὺ ἀρχύτερα ἀπὸ τὴν 25 Ἰανουαρίου εἶχεν ἠχοολογήσει τὸ ἐθνικὸν τουφέκι εἰς τὸ Βαλτέτζι καὶ εἰς τὴν Κασάνδρα, καὶ τὰ βασιλεύματα τοῦ ἡλίου εἶχαν φωτίσει τὸν λιμένα τοῦ Νεοκάστρου· ἀλλ' ἀφοῦ ἐνίκησαμε τὸν ἐχθρόν, ἐνίκηθημεν ἀπὸ τὸν ἐαυτόν μας, καὶ ἡ κοινωνία μας εἶχε διαλυθεῖ, καὶ ἡ 25 Ἰανουαρίου τὴν ἀνέστησεν.

34. Καὶ οἱ ἄνθρωποι ὅπου ἤθελαν νὰ θάψουν τὴν Βασιλείαν, ἤσαν φίλους εἰς τὸ ἔθνος[;] !.. Ὅχι· κανένας τῶν Ἑλλήνων τοιοῦτος δὲν σώζεται· δὲν δύναται νὰ ὑπάρξει. Γῆ τῶν πατέρων μας ! ἂν ὑπάρχει τοιοῦτος, μὴν τὸν ὑποφέρεις εἰς τοὺς κόλπους σου.

35. Ἀνθάνομαι· δύνανται νὰ ὑπάρξουν· τοὺς βλέπω παρόντας εἰς τὸν ἱερὸν τοῦτον περίβολον· ἐκεῖνοι ὅπου τόσον ἀνασχύντως συκοφάντησαν τὸν Ἑλληνικὸν λαόν, ὅτι ἤθελε τὴν ἐλευθερίαν τῶν ἐνόχων, ἐκεῖνοι ἐδύναντο νὰ ἔχουν συμπάθειαν μὲ τοὺς προδότας, ἢ καὶ νὰ κάμουν ὅσα ἐκεῖνοι ἐκατηγοροῦνταν.

36. Ἀλλὰ τῇ ἀληθείᾳ, ὦ Δικασταί, κινδυνεύω νὰ πιστεύσω, ὅτι ὁ Ἐπίτροπος, λέγοντας ὅτι ὁ λαὸς τῆς Ἑλλάδος, ἤθελε τὴν ἀπολύτρωσιν τῶν δύο γερόντων, εἶναι φιλαλήθης· ναί, μὰ τὸν Βασιλέα· τὴν ἀλήθειαν λέγει. Ὅχι μόνον ὁ λαὸς, ἀλλὰ καὶ τὰ κτίρια τῆς Ἑλλάδος, οἱ Φιλέλληνες, οἱ Πρέσβεις τῶν βασιλείων, ὁ ἥλιος ποὺ μᾶς φωτίζει ἤθελαν τὴν ἐλευθερίαν τῶν δύο ὀπλαρχηγῶν· καὶ ποῖον τὸ διαπῖ ; Τὸ διαπῖ εὐρίσκεται εἰς ἐκεῖνες τὰς σκέψεις, τὰς ὁποῖες δὲν μὲ ὑπαγόρευσεν οὔτε Μαυροκορδάτος, οὔτε Κλωνάρης, ὡς ἐλέγατε, ἀλλ' ἓνας μέγιστος φωστήρας τῆς ἐπιστήμης τοῦ Δικαίου<sup>3</sup>.

37. Δὲν σώζεται καμμία ἀπόδειξις τῶν ἐγκλημάτων ἐν γένει ὡς ἀπαιτοῦν οἱ Νομικοὶ εἰς τὴν κατηγορίαν τοῦ Ἐπιτρόπου κατὰ τῶν δύο στρατηγῶν, ὅσοι δὲ κατ' αὐτῶν ἐμαρτύρησαν, ἢ ἀσήμεντά τινα εἶπαν, ἢ ἀσήμεντοι αὐτοὶ ἦτον καὶ ἐχθροὶ τῶν ἐγκαλουμένων· ἐνοχοποιούνταν οἱ δύο διὰ φρονήματα καὶ ἔργα ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι ἄγνωστοι ἦτον εἰς τὸ Δικαστήριον καὶ δὲν ἀποδείχνονταν σχέσις μὲ τοὺς ἐγκαλουμένους· ἐθαυμάσατε, ὦ ἀκροαταί, καὶ σεῖς ὡς καὶ ἡμεῖς, ὅταν ἀκούσατε τὴν ἐξομολόγησιν δύο ἀνεξαιρέτων μαρτύρων, τοῦ Δημητρίου Μπράβου καὶ τοῦ Κωνσταντίνου Γ. Οἰκονομοπούλου.

38. Ὡ, ἄνδρες Δικασταί ! ἡ αὐτὴ ὥρα ποὺ εἶδε τοὺς Ἕλληνας εἰς ἐμφύλιον πόλεμον, τοὺς εἶδε φιλιωμένους, ἀδελφωμένους· καὶ ἡ αὐτὴ ὥρα τοὺς εἶδε νὰ λαμβάνουν μέρος εἰς μίαν συνθήκην

1. Εἰς τὸν καιρὸν τοῦ πολέμου τὰ Ἑλληνικὰ μνήματα ἔγιναν κατοικία τῶν ζωντανῶν.

2. Λέγουν, ὅτι ἡ Βασίλισσα ἐκλαυσε πολὺ πολὺ, ὅταν ἐχωρίζετο ἀπὸ τὸ ἀγαπητότερόν της τέκνον, τὸν Βασιλέα μας.

3. Note communiquée par le Duc Broglie. Preuves judiciaires par Bentham. Tome premier, πρὸς τὸ τέλος.

ἡ γραφήν, ναί, πλὴν ἐπισημοτάτην καὶ στερεότατην· τὴ ἓνα μέρος ἦτον ὁ λαὸς τῆς Ἑλλάδος, καὶ τὸ ἄλλο μέρος ὁ σκηπτροῦχος τῆς Πατρίδος μας καὶ ψυχὴ, θεμέλιον τῆς συμφωνίας ἦτον καὶ εἶναι : λησμονιὰ τῶν παθῶν καὶ φωτισμὸς Εὐρωπαϊκός.

39. Εἰς τὴν δίκην τῶν δύο ὑπηκόων τῆς Βασιλείας ἡ συνθήκη ἐκείνη ἐπαρabiάσθηκεν οὐσιωδῶς καὶ πολυτρόπως· καὶ σᾶς λέγω, ὦ Δικασταὶ καὶ ἀκροαταί, ὅτι ἡ ἐπιθυμία τοῦ λαοῦ νὰ ἐλευθερωθῶν οἱ δύο εἶναι ἓνα μνημεῖο τῆς καλοηθείας τῶν συγχρόνων μας, ποὺ θὰ μνημονεῖται μὲ δάκρυα καὶ ἐγκώμια ἀπὸ τοὺς μεταγενεστέρους, ὅτι ἡ μὴ ὑπογραφή τῶν δύο Δικαστῶν εἶναι ἓνας θρίαμβος τῆς ἐπιστήμης τοῦ Δικαίου, καὶ ὅτι τέλος ἡ ἐξουσία ἐβύθιζε τὴν πατρίδα μας εἰς τὴν ἀναρχίαν, καὶ ὁ ἀκούρητος φίλος τῶν Ἑλλήνων μᾶς ἐλευθέρωσεν ἀπὸ τὸ Ὀηρίον, μὲ τὴν ἀνακάλεσιν δύο μελῶν τῆς Ἀντιβασιλείας. Κύριε τῶν Δυνάμεων ! νὰ μὴν εὐτυχοῦν ποτὲ τὰ σχέδια τῶν ἀνθρώπων, ποὺ εἴτε δι' ἀμάθειαν, εἴτε διὰ διασπορὰν ψυχῆς ἐπιβουλεύονται τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος καὶ τὴν δόξαν τοῦ Ὀρόνου.

40. Ἀλλ' ὦ ἀγαθὲ Ἐπίτροπε, ἂν ὁ λαὸς ἤθελε τὴν ἐλευθερίαν τῶν γερόντων, πόθεν ἀπόδειξες, ὅτι ἡμεῖς ἐκυριεύθημεν ἀπὸ τὸν λαὸν καὶ γνωμοδοτήσαμεν, διὰ νὰ μᾶς ἐπαινέσει ὁ λαὸς καὶ νὰ πληρωθεῖ οὕτως ἡ ἰδιοτέλειά μας ;

41. ὦ Ἐπίτροπε ! νομίζω ὅτι βούλεσαι νὰ πατήσεις εἰς τὰ ἴχνη τοῦ πανηγυριστοῦ σου αἰωνότῃρος : νὰ κάμεις τὸν μαντικόν. Ἀλλὰ σοῦ λέγω, ὅτι, ἔσον ἐκεῖνος μαντεύοντας ἀληθεύει, τόσον ἐσὺ ψεύδῃ. Θὰ εἰπῶ ἓνα λόγον ὑπερήφανον, ἀλλ' ἀνάγκη ἀπολογίας μὲ βιάζει : ὁ λαὸς τῆς Ἑλλάδος δὲν ἐδύνετο νὰ μᾶς διδάξει τὸ οὐδὲν εἰς τὴν τέχνην μας, εἴτε ὅταν ἐγνωμοδοτούσαμεν τὴν ἀθώωσιν, εἴτε ὅταν τὴν ἀναβολὴν· ὡς ὁ παλαιὸς Εὐριπίδης εἶπεν μίαν φορὰ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, ἐδυνάμεθα καὶ ἡμεῖς νὰ εἰποῦμε : ὅτι ὁ λαὸς διδάσκεται ἀπὸ ἡμᾶς, ὅχι νὰ διδασκοῦμεν ἀπ' αὐτόν. Βέβαια ὁ λαὸς τῆς Ἑλλάδος, δοκιμασμένος ἀθλητῆς, ἐδύνετο νὰ μᾶς διδάξει κάλλιστα τὴν ἀφοβίαν τοῦ κινδύνου, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν μεγαλοφυλίαν ἐφάνη ὅτι τὴν εἶχαμεν, ὅταν ὅχι πλέον μὲ λόγια, ἀλλὰ πιασμένοι σῶμα μὲ σῶμα μὲ τοὺς στρατιώτας τοῦ Ὑπουργοῦ ἀρνῆθημεν ν' ἀναγνώσωμεν, νὰ παρασταθοῦμεν εἰς τὴν ἀνάγνωσιν μιᾶς ἀποφάσεως ἀπὸ τὴν ὁποίαν μᾶς ἀπόκρουε, διὰ νὰ εἰποῦμεν εἰς ἓνα λόγον πολλά, ὁ Ἑλλητισμός μας.

42. Δὲν ἀπορῶ, ὦ Δικασταί, ἂν ὁ Ἐπίτροπος νομίζει ὡς βαρύντατον ἔγκλημα, τὸ νὰ ἐπαινέται τις ἀπὸ τὴν κοινωνίαν εἰς τὴν ὁποίαν ζεῖ· ἀλλ' ἐκεῖνο ποὺ μοῦ φέρνει θαυμασμὸν εἶναι, πῶς ἐξηγώντας αὐτὰ τὰ αἰσθήματα (ἔχουν ἢ δὲν ἔχουν σχέσιν μὲ τὴν ὑπόθεσιν μας) σπαίνει ἓνα ἀνάθεμα εἰς τὰ φρονήματα τούτου τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ Ἔθνους· πῶς χαρακτηρίζει ὡς ἔγκλημα τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἐπαινέται τις διὰ τὰ τίμια του ἔργα.

43. Ὁ Θεμιστοκλῆς μίαν φορὰ ἐρωτήθη παῖο τραγῳδίῃ θὰ τὴν εὐχαριστοῦσε καλύτερα· ἀπεκρίθη : ἐκεῖνο ποὺ ἐγκωμιάζει τὴν ἀρετὴν του. Καὶ ὁ Σπαρτιάτης Βασιλέας, πρὶν χυμῆσαι στὸν ἐχθρόν, ἔστησε θυσίαν εἰς τὰς Μοῦσας καὶ ἐδέετο ἀπὸ τὰς θεᾶς νὰ κάμουν περίφημο τὸ ὄνομά του καὶ τῶν συντρόφων του εἰς τὸν κόσμον· καὶ εἰσκηνοῦσθη ἡ δέησις τῶν Ἱερώων. Καὶ ὁ μαθητὴς τοῦ Ἀριστοτέλους ἐφθονοῦσε τὸν Ἀχιλλέα, ὅπου τῆρεν ἄξιον ἐγκωμιαστὴν τῆς ἀνδραγαθίας του.

44. Πλὴν, τί ἀναφέρω παλαιούς ἀνδρας ; Εἶδα μονογενῆ υἱὸν ἑνὸς μυλωνᾶ· τὸν εἶδα εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς Ἐπαναστάσεως, νὰ θέλει νὰ παρατῇσαι γονεῖς, ἀδελφές, διὰ νὰ ἀγωνισθεῖ εἰς τοὺς πολέμους· ἐναντιώνοντο ὁ πατέρας καὶ ἡ μητέρα του· πολλὰ τοῦ ἔλεγαν οἱ δύο γέροντες· ἀλλὰ ὁ νέος ἦτον ἰσχυρὸς εἰς τὴν γνώμην του· τί τὸν παρακινεῖ, τοῦ εἶπαν, νὰ ὑπάγει εἰς τὸν πόλεμον ; Ὁ πόθος, ἀπεκρίθη ὁ νέος, νὰ μοῦ ἐβγάλουν τραγῳδίῃ.

Ἴδου ψυχὴ καταγομένη τῷ ὄντι ἀπὸ τοὺς παλαιούς Ἕλληνας, οἱ ὅποιοι εἰς τὰς καθημερινὰς των παρακλήσεις ἐδέοντο τὸν Θεὸν νὰ εἶναι ἀθάνατοι εἰς τὴν μνήμην τῶν ἀνθρώπων. Ἀλλ' ἐπειτα ἀπὸ εἴκοσι αἰῶνας ὁ Ἐπίτροπος τῆς Ἐπικρατείας κηρύττει ὅτι ὁ Σαλαμίνιος Νεὺαρχος ἦτον ἓνας ἰδιοτελής· διὰ νὰ τὸν ἐπαινέσουν ἔσωσε τὴν Ἑλλάδα εἰς τὴν Σαλαμίνα· καὶ ὁ θεὸς νέος, τὸ τέκνον τοῦ Μυλωνᾶ, ὅπου ἴσως ἐφρονεύθη εἰς τὸ Καρπενήσι ἢ εἰς τὴν Ἀράχοβα, ἦτον ἓνας ἐγκληματίας ! ὦ, ψυχαὶ τῶν ἀγίων τοῦ ἀγῶνος ! μὴν ὀργισθεῖτε μὲ ἡμᾶς.

45. Στυχασθεῖτε ἀκόμη, παρακαλῶ, ὦ ἄνδρες Δικασταί, πόσον μακρὰ φθάνει ἡ ἀφροσύνη τοῦ Ἐπιτρόπου.

46. Τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος διὰ νὰ ἀποφύγει τὸ ἄτιμον τῆς δουλείας καὶ νὰ ἀπολαύσει τὸν ἐπαινον τῶν ἐλευθέρων ἀνδρῶν, ἐμβῆκε εἰς τὸν πολὺδάκρυν ἀγῶνα. Ἰδιοτελεῖς λοιπὸν εἴσασθε ὅσοι ἐξε-



νυχτήσατε εἰς τὸ τουφέκι, τρώγοντας τοὺς πάγους τῆς αὐγῆς καὶ τὰ κρυώματα τῆς νυκτός· ἰδιο-  
τελὴς ἦτον ὁ Καρπενησιώτης, ποὺ ἔβαλε τὸ κεφάλι του εἰς τὰ μολύβια· ἰδιοτελεῖς εἶσθε, ὦ Ἑλ-  
ληνες, ποὺ ἐγεμίσατε τὰ χαρέμια τὰ τουρκικὰ ἀπὸ τὰ ἀγῶρια σας καὶ ἀπὸ τὰς θυγατέρας σας·  
ἰδιοτελεῖς ἦτον οἱ νιόνυφες νέες, ποὺ ἐπαρκαينوῦσαν τοὺς νυμφίους των νὰ πολεμοῦν λιονταρίσια  
καὶ ὅπου τώρα μαυροφορεμένες ζητοῦν ἐλεημοσύνην στὰ σκυροδρόμια· ἰδιοτελεῖς ἦτον ἑξὶ χιλιά-  
δες Ἑλλήνων, ποὺ ἐξαπλώθηκαν μονομιᾶς, εἰς μίαν νύκτα ἀπέξω ἀπὸ τὰ τείχη τοῦ Μισολογγίου·  
ἐλαφρὴ βρυχή ράντιζε τὴν γῆν εἰς τὸ ἔβγα τους καὶ πολλοὶ ἐφώναζαν· μάς κλαίει ὁ Μεγαλοδύ-  
ναμος ἀπόψε ! Ὁ Κύριος, Ἐπίτροπε, ἐδάκρυζε διὰ τοὺς ἰδιοτελεῖς ! Ἀλλὰ φωτίζει ἡ ἡμέρα καὶ  
αἵματοσταγαῖς σωροὶ κείτονταν οἱ πολεμικοὶ νέοι, οἱ ἀνδροφορεμένες γυναῖκες καὶ τὰ βρέφη στὰς  
ἀγκαλιὰς τῶν manáδων. Βλέπω φωτιές, βλέπω σοῦβλες νὰ γυρίζουν· δὲν εἶναι κριάρια ποὺ ψήνον-  
ται· εἶναι οἱ χίμαιλωτοι ζωντανοί· εἶναι τὰ ἡρωϊκοαναθραμμένα τέκνα τῆς Ρούμελης καὶ οἱ ἀδελ-  
φές τους γυρίζουν τὰς σοῦβλες, ἡ ἀδελφὴ σου, ὦ Δικαστὰ Βάλβη, συντυχαίνει μὲ τὸν ἀδελφόν  
σου κειτάμενον εἰς τὰς φωτιές, καὶ τώρα δικτὶ σὲ ἔβαλαν Δικαστὴν, ἔρχεται ἀναιδὴς ἐφημεριδουγρά-  
φος καὶ λέγει· ἕνας λεγόμενος Βάλβης· λεγόμενος, ὁ Διδάσκαλος τῶν σεμνοτέρων νέων τῆς Ἑλ-  
λάδος !<sup>1</sup>.

Παραδίδω εἰς τὴν ἀπέχθειαν τῆς ἀνθρωπότητος, εἰς τὴν κατάρρα τῶν σουβλισμένων Ἑλλήνων,  
τὸν φαυλόβιον, τὸν κλέπτην τῆς ὑπολήψεως τῶν τιμῶν, τὸν ἐθνομίσσητον...

47. Ἀλλὰ ἰδιοτελὴς ἦτον καὶ ὁ στρατιωτικὸς ὁ Γριζιώτης, ποὺ ἀρνιοῦνταν τὴν παράδουσιν  
τῆς Ἀκροπόλεως, φρονώντας ὅτι μόνον συνθήκη ἔξισα τοῦ Ἑλληνικοῦ ὀνόματος εἶναι ἡ Μισολογ-  
γίτικη, καὶ ἔλεγε ὅτι, διὰ ἔπαινον ἐδικόν του καὶ τῆς πατρίδος του, θέλει νὰ ἐβγεῖ μὲ τὰς σημαῖες  
καὶ μὲ τὰ σπαθιά ἀνοικτά, μέσα ἀπὸ 24 χιλιάδες ἐχθρούς, καὶ δὲν ὑπέγραψε τὴν συνθήκην καὶ  
οἱ συστρατιῶτες τους δεμένον τὸν ἔβγαλαν ἀπὸ τὸ φρούριον.

48. Ἀφοῦ λοιπόν, ὦ Δικασταί, ὁ πόθος δικαίου ἐπαίνου δικαιολογεῖται ἀπὸ τὸ παράδειγμα  
ἐναρέτων ἀνδρῶν, ἃς ὁμολογήσωμεν καὶ ἡμεῖς, ὅτι διὰ νὰ ἐπαινεθοῦμεν δὲν ἐκαταδικάσαμεν τοὺς  
δύο ὀπλαρχηγούς· διὰ νὰ ἐπαινεθοῦμεν δὲν ἐστέρεξαμεν εἰς κανένα ἀπὸ τὰ ἀνόσια θελήματα τοῦ  
Υπουργοῦ.

49. Ἄς μάθει ὁ γενναῖος Δούξ Βρόλιος καὶ ἃς μάς ἐπαινέσει καὶ ἃς εὐλογῇ τοὺς κόπους  
τῆς νεότητός του, ἃς μάθει ὅτι στηριζόμενοι εἰς τὰς νομικὰς ἀρχὰς μιᾶς του σημειώσεως, ὥς σώ-  
ζεται εἰς τὰ βιβλία τοῦ Βενθάμ, ἀποκρούσαμεν νὰ καταδικάσωμεν εἰς θάνατον τὸν Κολακοτρώνην  
καὶ Πλαπούτα, καὶ ἡ σταθερότητά μας δὲν μάς φαίνεται νὰ ἐστάθῃ ἀδιάφορη, διὰ νὰ μὴν ἀπο-  
κεφαλαιοῦν οἱ Ὀπλαρχηγοί.

Ἄς χαρεῖ ὁ γενναῖος, ὅτι ἐστάθῃμεν καὶ εὐτυχέστεροι ἀπὸ αὐτόν· ἄλλοι καιροί, ἄλλα πρόσωπα,  
ἄλλα πράγματα· πλὴν καὶ ὁ Δούξ ἐστάθῃ δικαστὴς ἐνὸς Ὀπλαρχηγοῦ συμπατριώτου του<sup>2</sup> καὶ  
ἐγνωμοδότησε τὴν μὴ ἐνοχλήν του, ἀλλὰ ματαίως. Ἡ Γαλλία, ἀπὸ τὴν μίαν ἄκρην ἕως τὴν ἄλ-  
λην, ἐπενθοφόρησε τὸν ἀνδρεῖο τῶν ἀνδρείων φονευμένον, εἰς μίαν ὥραν σκοτεινὴν<sup>3</sup> εἰς τὰ περιβό-  
λια τοῦ Λουξεμβούργου.

50. Ἀλλ' ἡμεῖς εὐτυχέστεροι τοῦ Λουκάς· Ζοῦν οἱ Ὀπλαρχηγοί, ζοῦν ! χαρεῖτε, ὦ Ἑλλη-  
νες, ζοῦν ! φυλακισμένοι ἀληθινὰ εἰς τὰ φρούρια, ὅπου πρὸ 10 χρόνων ἐπῆραν ἐπὶ κεφαλῆς σας  
ἀπὸ τὸν ἐχθρόν, ἀλλὰ ζοῦν !... Δὲν ἐμολύνθηκαν οἱ ὀφθαλμοὶ μας νὰ ἰδοῦμεν τὸ αἷμα τῶν δύο γε-  
ρόντων χωμένα σὺν τῷ αἵματι τοῦ Μητρομαργαρίτου<sup>4</sup>.

51. Σᾶς ὁμολογοῦμεν, ὦ ἄνδρες Δικασταί, μὲ εἰλικρίνειαν, ὅτι ἐγὼ καὶ ὁ Πολυζωΐδης τὴν  
Νύμφην ἠθέλαμεν, ὅχι τὴν προίκα τῆς· καὶ ἡ Νύμφη εἶναι τόσον ὡραία, ὥστε ποιὸς ἐνθυμᾶται  
προίκα εἰς τόσῃν ὡραιότητι ; Τὴν ἀρετὴν ἠθέλαμεν, ὦ Δικασταί, ὅχι τοὺς ἐπαίνους τῆς, ποὺ εἶναι  
ἡ προίκα τῆς Θεᾶς· ἀφοῦ ὅμως ὁ Ἐπίτροπος ἐπιμένει, ὅτι διὰ νὰ ἐπαινεθοῦμεν ἐπράξαμεν ὅσα γνω-  
ρίζετε, ἃς φωνάζωμεν λοιπόν ὅτι πληρέστερον ἐστάθῃ τὸ ἐγκλημά μας.

1. Μεταξὺ τῶν πολλῶν ἀναφέρω τοὺς Κυρίους Σ. Ἀντωνιάδην, τὸν Ἀνδρέαν Λόντον, Ἀντισταγγελέα εἰς  
Μισολόγγι, τὸν Κ. Βικέλα, τὸν Χ. Ζῶτον, τὸν Ν. Ἰωαννίδη.

2. Ὁ Δούξ Βρόλιος ἔκρινε ὡς Πάρις τὸν Ἀρχ. Νέο.

3. Πολὺ προϊ.

4. Φονέας τριῶν, ἀποκεφαλισμένος εἰς τὸ Ναύπλιον κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦ 1834.



52. Ἐπαινέθηνμεν περισσότερο ἀπὸ ὅτι πατέρας καὶ μητέρας εὐχονται νὰ δοξασθοῦν τὰ μονάρχρια τέκνα τους· τὸ ἀπόγευμα τῆς Κυριακῆς, 27 τοῦ μηνός, ἔξι χιλιάδες Ἑλλήνων μᾶς ἐχειρέτησαν εἰς τὸν περίπαιον· ἕνας ἤρωας, ὁμολογούμενος τοιοῦτος ἀπὸ ὅλους, εἶπε μὲ Ἑλληνικὴν χάριν, ὅτι ὁ Πολυζωΐδης τοῦ ἐπῆρε τὸ Δερβενάκι· ἕνας στρατηγὸς ἐφύλησε τὸ χέρι τῶν δύο μας ὡς ἀντίματο ἀπὸ φόνον· ἐχθὲς τὸ ἑσπέρας ὁ πνευματικὸς τοῦ Βασιλέως ἔκαμε παράκλησιν εἰς τὸν Κύριον δεόμενος νὰ κρίνατε, σεῖς Δικασταί, μὲ ἀπάθειαν καὶ νὰ ἐπικυρώσετε δικαστικῶς τὴν ἀθωότητά, τὴν ὁποίαν χαιρόμεθα εἰς τὸ ἔθνος, εἰς τὸ ἔθνος ποῦ μᾶς χειροκρότησε ἀπὸ τὴν πόλιν τοῦ Κωνσταντίνου ἕως εἰς τὸ Ταίναρον ἀκριωτήριον, ἐπειδὴ ἐφάνημεν ἄξιοι τοῦ στεφάνου, ποῦ ἐστόλιζε τὴν κεφαλὴ τοῦ Ρωμαιοῦ πολίτου, ὅταν ἐλύτρωνε ἀπὸ κίνδυνον θανάτου ἕναν του συμπολίτην.

53. Καὶ προσέξετε, Δικασταί, ὅτι αὐτὴ ἡ ἰδιοτέλεια, νὰ ἐπαινέται τις, δηλαδὴ διὰ τὰ τίμια του ἔργα, εἶναι παλαισιότατη ἀμαρτία τοῦ ἔθνους μας, εἶναι ἀπὸ τὸν καιρὸν τοῦ Ἡρακλέους. Ἀκούσετε τί λέγει ἡ Ἀρετὴ εἰς τὸν Ἡρακλέα, ὡς σώζεται εἰς τὸν Ξενοφῶντα : Διὰ νὰ ἐπαινέσῃ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα ἡσου δίκαιος καὶ μεγαλόφυχος.

54. Ὡ ! μακάριε Ἐπίτροπε ! βέβαια, αἰώνιός σου σκοπὸς εἶναι νὰ μὴν ἐπαινέσαι ποτὲ εἰς ὅτι πράττεις ἢ λέγεις καί, μὰ τὴν ἀλήθειαν, ὡς νὰ ἦσουν Θεός, γίνεται ἐντελέστατα ἡ ὁρεξίς σου !

55. Ἔρχεται τώρα τὸ ἄλλο ἐπιβαρυντικόν, ἡ βλάβη τοῦ Κράτους. Τί χρειάζεται περισσεύματα λέξεων ; Μὰ τὴν χαρὰ τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν εἰδήσιν τῆς μεταβολῆς ! Ὁμνῶ, ὅτι ἐσώσαμεν τὴν Ἑλλάδα· τὴν ἐσώσαμεν, ὅσο δὲν ἀνανεωθοῦν ἐκεῖνα τὰ μέτρα, τὰ ὁποῖα ἤφεραν τότε τὴν Πατρίδα εἰς τὰ χεῖλη τοῦ γκρεμοῦ· τί νὰ ἀναφέρω εἰς εἰδήμονας ὅτι ἡ 26 Μαΐου ἐγέννησε τὴν 21 Ἰουλίου<sup>1</sup>.

56. Ματαιότατα λοιπὸν ὁ Ἐπίτροπος ἐβασανίσθη νὰ μᾶς ἐγκαλέσει ὡς προδότας τῆς σιωπῆς, ὡς ἰδιωτελεῖς, ὡς ζημιωτὰς τῆς Ἐπικρατείας.

57. Ἀλλ' ἀκούσατε, Δικασταί, ἐγὼ. ἐγὼ ἔπιασα τὸν ἀληθινὸν ἰδιοτελεῖ. Habeo confidentem Regium. Τὸν Ἐπίτροπον, τὸν Ἐπίτροπον ἔπιασα ἰδιοτελεῖ ἐπ' αὐτοφώρῳ.

58. Ἴδου μία ἐφημερίς, ἡ ὁποία φανερώνει εἰς τὸ δημόσιον ὅλα τὰ μυστικώτερα τῆς ψηφιοφίας καὶ ὁ καταδιώκτης τῶν ἐγκλημάτων<sup>2</sup>, ὁ Ἐπίτροπος, δὲν ἐρωτᾷ τὸν ἐκδότην πόθεν τὰ ἔμαθε, δὲν τὸν προβάλλει ὡς μάρτυρα· ἡ σιωπὴ σου, Ἐπίτροπε, ἐλέγχει τοὺς ἰδιοτελεῖς σου σκοποὺς· τάχα ὁ Ἐπίτροπος νομίζει ὅτι ὁ «Σωτὴρ» δὲν τὰ ἔμαθεν ἀπὸ κανέναν, ἀλλὰ τὰ ἤξεύρει δυνάμει τοῦ προφητικοῦ δώρου, μὲ τὸ ὁποῖο ἡ θεία παντοδυναμία τὸν ἐτίμησε· πολλὰ ἐμάντευσε ὁ «Σωτὴρ» ἕως τὴν προχθεσινὴν του ἀποθέωσιν<sup>3</sup> καὶ ἂν ἀναστηθεῖ, καθὼς φοβερίζει, πάλιν πολλὰ θὰ μαντεύσει. Ἄν ὁ Ἐπίτροπος ἔχει διὰ τὸν «Σωτήρα» αὐτὴν τὴν πεποίθησιν, ὅτι χωρὶς συνδρομὴν ἄλλου ἔμαθεν ὅσα ἔγραψε, χαλάλι, καὶ ὅχι χαράμι νὰ τοῦ γένει· καὶ ἐγὼ σὲ ζητῶ συγγνώμην, ὦ Ἐπίτροπε, ὅτι σὲ εἶπα ἰδιοτελεῖ καὶ γίνου συγκαταβατικὸς πρὸς ἐμέ, ἐνθυμούμενος τὴν παλαιάν μας σχέσιν.

59. Ἐγὼ ὅμως, ὡς ἐγὼ, ἀμφιβάλλω, ὅτι ὅσα λέγει ὁ «Σωτὴρ» τὰ ἔχει δυνάμει τοῦ προφητικοῦ δώρου, καὶ λέγω μὲ τὸν ἑαυτὸν μου : Ἄν ὁ «Σωτὴρ» ἐγνώριζεν ὅσα ἐκθέτει διὰ μέσου τῆς μαντικῆς του ἀρετῆς, ἤθελεν εἶναι ὅλα κατ' ἀκρίβειαν ἀληθινά, ἐπειδὴ δὲν διστάζω νὰ στεφανώσω τὸν «Σωτήρα» μὲ τὴν ὁμηρικὴν λέξιν, μάντις ἀμίμων· ἀλλ' ἐπειδὴ εἰς τὴν διήγησίν του παρατηρῶ μερικὰ ὅχι κατ' ἐντέλειαν ἀληθῆ, ἀνάγκη πᾶσα νὰ τοῦ τὰ εἶπαν, ἢ νὰ τοῦ τὰ ξεμυστήρουν θνητοὶ ἄλλοι, καὶ διὰ περιέργειαν σᾶς λέγω, Κύριοι Δικασταί, ἴδου μερικὰ ποῦ δὲν εἶναι ἀληθινά.

60. Δὲν εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἐγὼ εἶχα ἀπόφασιν συνθεμένην· εἶχα σκέψεις· καὶ ψευδέστερον ὅτι ὁ Πολυζωΐδης ἐγνώριζε τοῦτο· καὶ τόσον ἄγευστον τοῦ κόσμου μὲ θαρρεῖ ὁ «Σωτὴρ» διὰ νὰ τολμήσω νὰ ξεφράσω πρὸς τὸν Πολυζωΐδην ὅποιανδήποτε γνώμην εἰς ὅποιανδήποτε ὑπόθεσιν πρὶν τῆς

1. Πμέρα τῆς ἐλευσεως τοῦ Ἀντιβασιλέως κυρίου Κόβελ. Σώζεται ἐπίγραμμα ἀραβικὸν εἰς γέννησιν βρέφους, τὸ ὁποῖον λέγει : «Ὅλοι νὰ γελοῦν τώρα εἰς τὴν γέννησίν σου, καὶ ὅλοι νὰ κλαῖουν, ὅταν θὰ ἀφῆσεις τὸν κόσμον». Ἡ πρώτη εὐχὴ ἐπληρώθη εἰς τὸν Σεβαστὸν Ἄνδρα, ὅταν ἦλθε εἰς τὸ Βασίλειον καὶ ποῖος ἀμφιβάλλει, ὅτι δὲν θὰ πληρωθεῖ καὶ ἡ δευτέρα εἰς τὴν ἀναχώρησίν του :

2. ὁ «Σωτὴρ», ἀρ. 119.

3. Ἡ Κυβέρνησις διάταξε νὰ μὴν τυπώνεται εἰς τὸ Βασιλικὸν τυπογραφεῖον ὁ «Σωτὴρ».

τακτικῆς ὥρας : Καὶ δὲν τὸν εἶδα ἐγὼ μιᾶ φορὰ εἰς ἐκεῖνον τὸν θάλαμον νὰ πιασθεῖ φορικτὰ μὲ τὸν Ἐπίτροπον καὶ μὲ τὸν ἀεὶ τῆς ὀργῆς νὰ τοῦ λέγει : «Καταισχύνῃ ! καταισχύνῃ εἰς ἐσέ, ὦ Ἐπίτροπε ! τί ἔρχεσαι κάθ' ὅσον στιγμήν εἰς τὸ συμβούλιον, καὶ πότε κρυφισμιλεῖς μὲ τὸν Σοῦτσον, πότε μὲ τὸν Τερτζέτην ; Εἶμαι πρόεδρος καὶ γαλλιστί : «Je suis jaloux de la dignité et de l'indépendance du Tribunal». Καὶ τότε, Ἐπίτροπε, ἔταν ἐπροσκληθῆμεν διὰ νὰ ἐκφρασθοῦμεν μυστικῶς διὰ τὴν βαρύτητα τῶν ἀποδείξεων, πρὶν ἀκόμη ἐγκυκλίσεις τινὰ, ἐνθυμᾶσαι τὰ λόγια τοῦ Προέδρου μας εἰς τὴν οἰκίαν σου ; «Θάπτω εἰς τοὺς κρυψιδῶνας τῆς σιωπῆς τὴν ἀντάμωσίν μας ἐδῶ, τὸ διατὶ καὶ τὸ πῶς ; κανένας δὲν θὰ εἰπεῖ γνώμην πρὶν ἢ ὥρα τοῦ νόμου τὸ καλέσει ἂν εἶναι ἀνάγκη νὰ προειποῦμε τι, προλέγω ὅτι, ἂν οἱ στρατιωτικοὶ Ἕλληνες εἶναι ἄθῳι, ἔχομεν τιμιότητα νὰ τοὺς ἀθωώσωμεν, ἂν ἔνοχοι, ἀρκετὴν ἀγάπην Πατρίδος νὰ τοὺς καταδικάσωμεν εἰς δεσμά, εἰς θάνατον. Ἐπίτροπε, φανέρωσε εἰς τοὺς ἀνωτέρους σου, ὅτι ἡ ἡμέρα κατὰ τὴν ὑποίαν οἱ πολεμικοὶ ἄνδρες τῆς Πελοποννήσου ἢ τῆς Ρώμης καταβοῦν ἀπὸ τὸ Ἰσκαλέ, νομίμως, ἢ ἀπὸ τὸ Παλαμήδι, διὰ νὰ τοὺς λάβει ὁ δῆμιος ἢ νὰ τοὺς χαρεῖ πάλιν ἢ ἀγκιᾶλῃ τῶν παιδιῶν καὶ γυναικῶν των, αὐτὴ ἡ ἡμέρα θὰ εἶναι ἡ ἡμέρα τῆς ἰσχύος καὶ τῆς δόξης τοῦ Θρόνου. Ἀλλὰ μὴ γένοιτο ποτὲ νὰ βάλει, εἴτε Δικαστὴς Ἕλληνας, εἴτε Ἀντιβασιλέας, εἴτε Ὑπουργὸς Βασιλικός, νὰ βάλει τὴν ζώστρα καὶ τὴν ρομφαία τοῦ Βρέννου εἰς τὸν δίσκον τῆς ζυγαρᾶς. Ἀλλοίμονον ! ἂν δὲν ἔχομεν εἰς τὴν ψυχὴν μας τὸ αἰσθημα τοῦ καθήκοντος !»<sup>1</sup>

61. Ἰδοὺ καὶ ἄλλο τι, ὅχι κατ' ἐντέλειαν ἀληθινά, εἰς τὴν διήγησιν τοῦ «Σωτήρος» : Μὲ περιπαίξει ὅτι ἕκαστα σχήματα θεατρικά· ὀλίγο, λέγει, καλύπτει τὴν ἀλήθειαν. Ναί ! ἐδῶ ὑποῦ τώρα ὁ Ἐπίτροπος συνηγορεῖ, μὲ τόσῃ θερμότητι, συνηγορεῖ νὰ φυλακισθοῦμεν, ἐδῶ ἔκλυσα ἐνώπιον τῶν τριῶν, θέλοντας νὰ βοηθῶμαι τὰ δικαιώματα δύο ὑπηκόων τῆς Βασιλείας· μὲ ἐνδυνάμωκε εἰς τὴν νομικὴν μου ἰδέαν τὸ παράδειγμα τοῦ Προέδρου, τοῦ παλαιοῦ ἀνδρός τοῦ Ἀγῶνος, τοῦ συνθέτου τοῦ «Ἀπόλλωνος»· μὲ ἔκαιε τὴν καρδιά ἡ μοῖρα πολλῶν ἄλλων Ἑλλήνων, τοὺς ὑποίους ἀνακροάστους σχεδὸν συναποφασίζαμεν μὲ τὴν καταδικὴν τῶν δύο Πελοποννησίων· μὲ ἐβασάνιζεν ὁ λόγος τοῦ Ρήτορος ὅτι, ἐὰν ἐξοῦσεν ὁ Μάρκος, θὰ προέδρευε τὸν χορὸν τῶν αἰχμαλώτων συστρατιωτῶν του· ἐνόμιζα, Δικασταί, ὅτι μὲ μίαν παράνομην ἀπόφασιν σαλεύομεν τὸν Θρόνον, ὅτι, ἁμαρτάνοντας κατὰ τοῦ Δικαίου σύνομεν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος τὸ μίσος τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων. Ἡ ἐντολὴ «οὐ φονεύσεις» μ' ἐφόβιζεν ἀπαρηγόρητα, ἐπειδὴ φόνος ἀσυγχώρητος εἶναι ὁ ἄδικος ἀποκεφαλισμὸς ἀνθρώπου. Ναί ! σχεδὸν σχεδὸν, ἐδῶ ἐγὼ ἐγονάτισα φιλώντας τὰ χέρια τῶν τριῶν. Θὰ μὲ κατακρίνετε, Δικασταί ; Συλλογισθεῖτε ὅτι ἐκεῖνο ποῦ ἔκαμνα ἐγὼ ἐδῶ, τὸ ἔκαμναν ἔπειτα ἀπὸ ὀλίγον, μὲ ἄλλον τρόπο, βέβαια, ἐνώπιον μιᾶς ἄλλης πλειοψηφίας, ὁ Βασιλέας τῶν Ἑλλήνων καὶ ὁ Πρόεδρος τῆς Ἀντιβασιλείας<sup>2</sup>.

62. Καθὼς ἰδιοτελεῖ, ὁμοίως καὶ ὀλεθριότατον ζημιωτὴν τοῦ Κράτους ἐδύνωμον νὰ σὲ ἀποδείξω, Ἐπίτροπε. Καὶ ὅς ὁμιλήσουν τὰ πράγματα, ὅχι ἡ ταλαίπωρος φωνή μου· τὰ ἁμαρτήματα, οἱ σκοτωμοί, οἱ πυρκαγιᾶς τῶν χωρίων τοῦ φετεινοῦ ἔτους, εἶναι ἀναστήματα ἐδικά σας. Ἐπαρβιάσατε τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν αἰδῶ—στοιχεῖα τῆς διατηρήσεως μιᾶς κοινωνίας—καὶ ἀπελπίσατε τοὺς ἀνθρώπους· ἐκηρύττατε εἰς τὰς ἐφημερίδας σας τὸ ὁμοιογενὲς καὶ ἐθουσιάζατε αἱματοσφραγισμένα δικαιώματα· ἐκαταδικάσατε εἰς θάνατον μὲ τὰς λόγχας καὶ μὲ τὴν παρεξήγησιν τῶν νόμων. Ὁ συνταγματικὸς χάρτης λέγει, ὅτι : ὁ φυλακισμένος νὰ λαμβάνει εἶδησιν τῶν αἰτιῶν τῆς φυλακίσεώς του ἔπειτα ἀπὸ 24 ὥρας, καὶ ὁ Ἐπίτροπος πῶς ἐπλήρωνε τὸ ἄρθρον ; Κλαύσατε καὶ γελάσατε· ἐξήνταετὴν ἄνδρα φυλακισμένον, ποῦ εἶχε θυσιάσει εἰς τὸν ἀγῶνα λαμπριστάτην κατὰστασιν· ἱερέα, ποῦ εἶχεν εὐλογῆσει χιλιάδας τὴν σιμαία ποῦ μᾶς ἐλευθέρωσεν ἀπὸ τὸν οἶκον τῆς δουλείας, πῶς καὶ πότε τὸν ἐξέταζες συνταγματικὸν Μάσσονα ; Ἐπειτα ἀπὸ ἐννέα μῆνας ὁ ἀστυὸς Ἐπίτροπός μας, ἀντάμωκε τὸν γέροντα εἰς τὸ ἀνῆλιον σκοτάδι καὶ τὸν ἡρώτα ἂν θέλει νὰ γίνῃ δεσπότης. Εἰς τοὺς στρατιώτας τῆς Πατρίδος, εἰς τοὺς αὐτουργοὺς τῆς ἐλευθερίας μας, δὲν ἀφή-

1. Ὁ Βρέννος, πολιορκητὴς τῆς Ρώμης, ἐσυμφώνησε μὲ τοὺς Ρωμαίους, νὰ σηκώσῃ τὴν πολιορκίαν, λαμβάνοντας χίλιας λίτρας χρυσοῦν. Ἐνῶ ἐξυγιάζετο τὸ χρυσίον, διὰ νὰ βαρύνει περισσότερον, ἔθεσε τὴν μάχαιράν του καὶ τὴν ζώνην του, ὅπου ἦτον τὰ ζύγια. Ὁ γενναῖος ὁ Κάμιλλος φθάνει εἰς τὰ μεταξὺ καὶ παύει τὴν συμφωνίαν· στραφόμενος πρὸς τοὺς ἐχθροὺς εἶπεν, ὅτι εἶναι πᾶτριον τῶν Ρωμαίων μὲ τὸ σίδερον νὰ σώζουν τὴν πατρίδα, ὅχι μὲ τὸ χρυσίον.

2. Αὐτὴ ἡ φήμη ὑπάρχει εἰς τὸ Βασιλεῖον.

σατε ἄλλην ἐκλογὴν εἰμὴ τὲς σπηλιές καὶ τὸν λόγγον· ἐπώλησατε καὶ τὲς εἰκάς ες τῶν ἀγίων, ὡς πουλιούνταν εἰς τὰ παζάρια τῆς Ἀφρικῆς· ἀδικήσατε τὰ εὐεργετικότερα τέκνα τῆς Ἑλλάδος, τὸν γεωργόν. Ὁ Μητροπέτροβας, πρὶν σκηώσει ἄρματα, ἔκαψε τὲς θυμωνιές τῶν σιταριῶν τοῦ εἰς τὸ ἀλώνει· καὶ ἐκείνη ἡ πυρκαϊὰ δὲν μαρτυρεῖ τόσον τὴν φρενοβλάβειαν τοῦ γέροντος, ὅσον τὴν ἐνοχλήν σας. Τρισάθλιοι! συνωμόσατε καὶ ἐκρύψατε εἰς τοὺς Μεσσηνίους τὴν ἡδίστην πασῶν εἰδήσεων, τὸν ἐρχομὸν τοῦ Ἀντιβασιλέως Κόβελ.

63. Ὅχι, δὲν συγχωρῶ τοὺς φιλοκινδύνους συμπατριώτας μας ποὺ σήκωσαν ὅπλα εἰς τὴν Μεσσηνίαν· ἡ πρώτη ἡμέρα τῆς ὀπλισμένης ἀντιστάσεως τοῦ πολίτου κατὰ τῆς Κυβερνήσεώς του, εἶναι τὸ μνημὲν τῆς εὐταξίας. Ἀλλὰ λέγω, ὅτι δὲν ἦτον μόνον ἐκεῖνοι οἱ ἐνοχοὶ καὶ ὅτι εἰς τὸ πρόσωπον μόνον τοῦ Γρίτζαλη ἐτιμωρήθησαν πολλοὶ καὶ οἱ ἐγκληματικότεροι. Ἐγκαλῶ ἐγὼ ἐσέ, ὦ Ἐπίτροπε, καὶ τοὺς συντρόφους σου, ὅχι ἐνώπιον κοσμικοῦ Δικαστηρίου, ἀλλ' ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ τῶν Χριστιανῶν, ὅτι τὰ ἔργα σας ἀποτελοῦσαν τὸ μεγαλύτερον δυστύχημα εἰς τὴν Ἑλλάδα: τὴν παῦσιν τῆς ἀγάπης μεταξὺ Ἑθνους καὶ Βασιλέως.

64. Ἰδοὺ, ὦ Δικασταί, ἀποδειγμένο, ὅτι ἡμεῖς δὲν ἀρνήθημεν ὑπηρεσίαν καὶ ἐκτελέσαμεν τὰ χρέη μας κατὰ τὴν ἱκανότητά μας καὶ κατὰ τοὺς νόμους τοῦ Βασιλείου.

Δὲν ἐφαρμόζεται λοιπὸν διόλου εἰς ἡμᾶς τὸ ἄρθρον 480, ἐπειδὴ ἡμεῖς δὲν ἀρνήθημεν ὑπηρεσίαν, ἀλλὰ δὲν ὑπεγράψαμεν.

Ἡ μὴ ὑπογραφή τιμωρεῖται ἀπὸ τὸ ἄρθρον 88 τῆς Ποινικῆς Διαδικασίας, ἐπειδὴ εἶναι ἀσυμβίβαστο ὁ νομοθέτης εἰς πολλὰ μέρη τῆς νομοθεσίας νὰ προνοεῖ διὰ μίαν τιμωρητέαν πράξιν.

Ἡ Διαδικασία ὅμως ἐκείνη δὲν εἶναι εἰς ἐνέργειαν.

Ἀπεδείξαμεν ἐν τασούτῳ ὅτι ἡ μὴ ὑπογραφή μας αἰτιολογεῖται καὶ δικαιολογεῖται, πρῶτον ἀπὸ τὸ ἄρθρον ὅπου διατάττει τὴν ἀναβολὴν τῆς ἀποφάσεως· δεύτερον, ἀπὸ τὴν προσωπικὴν ἐχθρικὴν ἐπέμβασιν τοῦ Ὑπουργοῦ. Ἡ δικαιοσύνη δὲν ἐσυγχωροῦσε νὰ ὑπογράψωμεν τὸν θάνατον τῶν δύο Ὁπλαρχηγῶν· δὲν τὸ ἐσυγχωροῦσεν ἡ αἰδὼ καὶ ἡ Ἑλληνικὴ φιλοτιμία.

Δὲν ἔχομεν εὐθύνην καὶ διὰ τὸ δεύτερον κεφάλαιον τῆς κατηγορίας· ἐπειδὴ ἡμεῖς δὲν ἐφανερώσαμεν τὴν ψηφοφορίαν εἰς κανέναν· ἂν ἡ γνώμη τῆς ἀναβολῆς στηρίζεται εἰς τὸν νόμον, ποῦ ἀρχὴ ἐγκλήματος, ἂν εἶπαμεν ὅτι δὲν ἐπῆραμεν μέρος εἰς τὴν ἀπόφασιν: Σιγὴν καὶ κόσμον ἐφυλάξαμεν, ὅταν ἐμβῆκεν ὁ λαός· δὲν ἠθέλαμεν νὰ κάμωμεν ἀποστασίαν· ἂν τὸ ἐπιθυμοῦσαμεν, πολὺ θὰ ἐκαταρρόνισαμεν ὅχι λούοντας τὰ χέρια μας, σὰν ὁ πραιτορας τῶν Ρωμαίων, πράγμα ὅπου δὲν εἶναι εἰς τὲς συνήθειάς μας, ἀλλὰ δείχνοντας τὲς λόγχες ποὺ ἐσπινθοβολοῦσαν εἰς τὴν κεφαλὴν μας καὶ φωνάζοντας ἐνώπιον τοῦ λαοῦ, ὄρθοι εἰς τὸ βῆμα τοῦ κριτηρίου, τὰ λόγια τοῦ Ἱγερμόνος: Ἀθῶσι εἴμεθα ἀπὸ τὸ αἷμα τούτων τῶν δύο δικαίων.

65. Δὲν εἴμεθα διόλου λοιπὸν ὑπεύθυνοι δι' ὅσα ὁ Ἐπίτροπος ἠθέλησε νὰ μᾶς κατηγορήσει· ἀληθέστατον εἶναι, καθὼς εἶπα εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου μου, ὅτι ἠθέλησε νὰ ἀστείευθεῖ μαζί μας, καθὼς ἔλεγε ὁ γέρο-Σωκράτης πρὸς τὸν Ἀνυτον, ὅτι ἀστείουσεται, ἐπειδὴ ὁμιλεῖ περὶ ἀνατροφῆς παιδῶν, χωρὶς ποτὲ νὰ ἐκαταγίνηκε εἰς τὸ ἀντικείμενον τῆς παιδείας.

α'. Συγχωρήσατέ μου, Κύριοι Δικασταί, νὰ εἰπῶ ἐγὼ ἀληθῶς τί ἦτον τὸ φέρεσίμω μας εἰς τὴν 26 Μαΐου καὶ κόπτω τὸν δεσμὸν μὲ τὴν Μακεδονικὴν μάχαιραν καὶ λέγω: Τὸ ἔργον μας ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἦτον τὸ νομιμότατον σχόλιον τῆς Ἐπαναστάσεως καὶ ἡ ὡραιότητα ἡμέρα τῆς Βασιλείας.

Τί ἦτον ἡ Ἐπαναστάσις μας; Ἦτον ἄλλο παρὰ μία ὁρμὴ πρὸς τὸν πολιτισμὸν, πόθος νὰ χροῦμεν τοὺς καρπούς του; Καὶ τί ἄλλο ἦτον ἡ μὴ ὑπογραφή μας; Ἀλλὰ διὰ νὰ ἱστορήσω καλύτερα τὸν στοχασμὸν μου, ἀκούσατε:

Ὀλίγον μακρὰν ἀπὸ τὴν περιβόητον νῆσον τῆς Ὑδρας εἶναι νησίδιον ὅπου λέγουσιν ὅτι ἐτάφη ὁ Δημοσθένης. Ἐκεῖ, εἶναι τρεῖς χρόνοι, εὗρισκόμενος Ἀγγλος τις περιηγητὴς εἶπε πρὸς ἄνδρα χωρικόν: Νὰ ἤξευρες ἐδῶ τί ἄνθρωπος κοιμᾶται. Ὁ χωρικός ἀποκρίνεται: Δὲν εἶναι ἐδῶ, λείπει. Ποῦ λείπει; Ἦδῳ δὲν εἶναι ἐδῶ; λέγει ὁ Ἀγγλος. Λείπει εἰς τὴν Εὐρώπην, ἀπεκρίθη ὁ χωρικός, καὶ μέραν μὲ τὴν ἡμέραν τὸν περιμένομεν.

Ἐννοοῦσε νὰ εἰπεῖ μ' αὐτὰ τὰ λόγια ὁ χωρικός, ὅτι ἐγνώριζε ποῖος ἦτον ἐκεῖ θαμμένος· ἐγνώριζεν, ὅτι ἀπὸ τοὺς προγόνους μας ἐρωτίσθησαν οἱ Εὐρωπαῖοι· ἐγνώριζεν, ὅτι ἀπὸ αὐτοὺς τώρα περιμένομεν σοφίαν καὶ Δικαιοσύνην· καὶ ὅτι δι' αὐτὰ τὰ ἀγαθὰ ἀγωνίσθησαν τὰ τέκνα τῶν Ἑλληνίδων μητέρων. Ἀπὸ τὴν ἀπόκρισιν τοῦ χωρικοῦ ἀνδρὸς ἐξάγεται ἡ συνείδησις τοῦ Ἑλληνικοῦ

ἔθνους, ὅταν ἐμβῇκεν εἰς τὰ δάκρυα τοῦ πολέμου. Ἡ συνείδησίς τοῦ ! ἤγουν ἡ δίψα τοῦ πολιτισμοῦ. Καὶ τί βεβηλωτέρον, τί ὑστερότερον, τί τελειότερον μᾶς ἔρχεται ἀπὸ τὴν καλὴν Εὐρώπην, ὅσον νὰ μὴ θανατώνωμεν ἀνθρώπους, χωρὶς νομιμοτάτην ἀπόδειξιν τοῦ ἐγκλήματος. χωρὶς τὴν ἀκριβῆ προσχρησὴν τῶν σωζομένων τύπων τοῦ Κράτους ;

β'. Τί οὐσιωδέστερον μανθάνομεν ἀπὸ τὴν σοφίαν τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων, τί ζωντότερα ἐπι-κυρώνει ἡ νέα Εὐρώπη, ὅσον νὰ μὴν ψηφοῦμεν οὔτε ζώην, οὔτε ἡποικιδήποτε ἀγὰρ τῆς γῆς διὰ τὸ δίκαιον καὶ διὰ τὴν ἀλήθειαν ; Καὶ ἡμεῖς ὅπως οὖν ἀναθρεμμένοι εἰς ἐκεῖνα τὰ μαθήματα, τώρα εἰς τὸν κατήφορον τῆς ἡλικίας μας, δυνάμεθα νὰ τὰ ἀρνηθῶμεν, νὰ τὰ προδώσωμεν ; Ἡμεῖς, Κύριοι Δικασταί, ποῦ εἶδαμεν ἐχθρὸς τὸν ψυχρὸν τὸν Μισολογίτην, τὸν χοντροειδῆ τὸν Σπετζιώτην νὰ πολε-μοῦν σὺν ὁ Ἀεωνίδας, νὰ ἀποθνήσκουν σὺν ὁ Σωκράτης.

Ὁ θ ω ν ἑ λ έ ω Θεοῦ ! Τί δὲν μᾶς διδάσκει ὁ τίτλος, δυνάμει τοῦ ὁποῖου βασιλεύει ὁ Ἡγεμόνας μας ; Τί τίμιον, τί σωτήριο, τί σοφὸν δὲν πηγάζει ἀπὸ τὸ ἔλεος τοῦ Κυρίου ; Ποία κοι-νωνία ἀνθρώπων σώζεται, ἂν δὲν νεύει ὁ Κύριος, καὶ ποῦ νεύει ὁ Κύριος, ἂν δὲν εἶναι δικαιοσύνη ;

γ'. Καὶ σεῖς λοιπὸν τώρα, Δικασταί, διατὶ ἐφάνημεν τέτοιοι, ὁποῖους μᾶς γνωρίσατε, ἐσεῖς τώρα θὰ μᾶς καταδικάσετε ; Τί ; Θὰ μᾶς καταδικάσετε εἰς τὸ πρόστιμον τῶν δραχμῶν ; Δὲν ἔχομεν ἄλλο τι νὰ σᾶς δώσωμεν παρὰ τὰ βιβλία μας. Δὲν εἶναι ἄσχημο νὰ ἡμιλογήσῃ τις τὴν πτώ-χειαν τοῦ ἄλλου ἀσχημότατον διατὶ εἶναι πτωχός, νὰ μολύνει καὶ νὰ προδώσῃ τὴν δικαιοσύνην ἢ πενία ἐστὶν ἡ καύχημα ἐνδοξοτάτων ἀνδρῶν τῆς Ρώμης καὶ τῆς Ἑλλάδος, τοῦ Φαβρικίου καὶ τοῦ Φωκίωνος· εἶθε, καθὼς ἔχομεν τὴν πτώχειαν τοὺς, νὰ ἔχωμεν καὶ τὴν ἀρετὴν τοὺς ! Τί ; Θὰ μᾶς φυλακίσετε ; Σᾶς λέγω, ὅτι τὸ κλειδί ποῦ θὰ κλειδώσῃ τὸν Πολυζωΐδην, θὰ φυλακίσῃ καὶ τὴν Δικαιοσύνην. Τί εὐμορφὸν πράγμα ν' ἀκουσθεῖ εἰς τὸν κόσμον, ἀφοῦ διὰ νὰ φυλάξωμεν ἓνα δικαστικὸν τύπον τῆς Βασιλείας, ἀφοῦ διὰ νὰ φυλάξωμεν πασίγνωστες ἀρχαί τοῦ Δικαίου, ἀφοῦ διὰ τὸν ἐθνισμὸν σας, ὧ ἀνδρες Δικασταί, ἐδάρθημεν, ὑβρίσθημεν. Καλῶ εἰς μαρτυρίαν τὰ δάκρυα ἐκείνου τοῦ ἐνκρέτου νέου, τοῦ Ἀνδρέα Λόντου, ὅταν εἶδε σχισμένον εἰς δύο τὸ φέρεμα τοῦ Πολυζωΐδου· ὅταν τὸν εἶδε νὰ πιάνεται ἀπὸ τοῦτα τὰ ξύλα, ὥς ὁ ναυαγιζόμενος πιάνεται ἀπὸ τὰ τρίμματα τοῦ πλοίου τοῦ. Ὁ Πολυζωΐδης, ὧ Δικασταί, συρόμενος ἀπὸ τοὺς ὀπλοφόρους, εἰκόνιζε τὴν γυναῖκα, ποῦ ἔχυνε τὰ πολύτιμα ἀνθρώνα εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἰησοῦ, λουτρὰ εἰς τὸ λείψανον τοῦ Θεοῦ καὶ ἀλανθάστως ἢ ἀρνησίς τοῦ Πολυζωΐδου νὰ ἀναβεῖ εἰς τὸ βῆμα, ἦτον πολύτιμα ραντίσματα εἰς τὴν ἐνταφιασμὸν τῆς Δικαιοσύνης<sup>1</sup>.

Καὶ ἔπειτα ἀπὸ πόσα δεινὰ καὶ ἐσεῖς θὰ μᾶς καταδικάσετε σήμερον εἰς φυλακὴν, εἰς πρόστιμον ; Καὶ δὲν κοκκινίζει ὁ Ἐπίτροπος ἐνώπιον τῆς βασιλικῆς εἰκόνης νὰ κατατρέχει δύο ἀθώους, δύο ἀδυνάτους ; Ἀλλὰ δύνασαι, ὧ Ἐπίτροπε, νὰ κοκκινήσεις ; Τὸ χρῶμα τοῦτο δὲν λέγει ὁ καρδιο-γνώστης Θεόφραστος, ὅτι εἶναι τὸ χρῶμα τῆς ἀρετῆς ; Ἀλλὰ τί βλέπω ; Κοκκινίζεις, ὧ γέννημα καλῆς πατρίδος ; Θάρρει, θάρρει ἡσὺ εἰλικρινής, ὅσον ἡσὺν καταδιώκτης ἀνακάλεσε τὴν κα-τηγορίαν μας. Φανέρωσε τὰ παρασμένα ὅλα· παῦσε, ὧ φίλτατε, τὸ νυκτοήμερον κλαῦμα τῶν θυ-γατέρων, ποῦ παθοῦν τὴν ἐλευθερίαν τῶν γονέων των, γίνου αἵτις οἱ γηραλέες μητέρες νὸ εὐχη-θεῖν τὰ τέκνα τοὺς εἰς τὸν ἀποχωρισμὸν τῆς ζωῆς, γύρω τῆς κλίνης των. Ἰδοὺ, παρουσιάζονται ἐνώπιόν σου μαυροφορεμένα τὰ ὄρφανὰ τοῦ Ἀπαστολάρα καὶ σοῦ διαβάζουν τὴν διαθήκην τοῦ πα-τρός των, εἰς τὴν ὁποῖαν ὁμνῶει, μὰ τὴν ὥραν τοῦ Θανάτου, ὅτι ἐφύλαξε πάντοτε πίστιν εἰς τὸν Βασιλέα· σήκωσε καὶ σὺ καθὲς ὑποψίαν ἀπὸ τὸν τάφον τοῦ θανατοφυλακισμένου ἀνδρός. Σὲ ἀναγ-κάξουν νὰ μαρτυρήσεις, διατὶ οἱ πέτρες τῆς φυλακῆς ἐβράχηνσαν ἀπὸ τὰ δάκρυα τόσων ἀθώων, οἱ τρεῖς ἐκεῖνοι ποῦ γεύονται τώρα τὴν ἀθάνατη μακαριότητα καὶ τῶν ὁποίων ἐσὺ ἐλέγουςουν μαθη-τής<sup>2</sup>.

1. Κεφ. 26 Εὐαγ. κατὰ Ματθ. «Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γενομένου ἐν Βηθανίᾳ ἐν οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπρωτοῦ, προσῆλ-θεν αὐτῇ γυνὴ ἀλλάβαστρον μέρον ἔχουσα βαρυτίμου, καὶ κατέχευεν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἀνακεκμημένοι. Ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἠγανάκτησαν, λέγοντες : Εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὕτη ; Ἡδυνάτο γὰρ τοῦτο τὸ μέρος πραθῆναι πολ-λοῦ καὶ δοθῆναι ταῖς πτωχοῖς. Ἰνοῦς δὲ ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐταῖς : Τί κόπους παρέχετε τῇ γυναικὶ ; ἔργον γὰρ κα-λὸν εἰργάσατο εἰς ἐμέ. Πάντοτε γὰρ τοὺς πτωχοὺς ἔχετε μεθ' ἐαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε. Βαλοῦσα γὰρ αὕτη τὸ μέρος τοῦτο ἐπὶ τοῦ σώματός μου, πρὸς τὸ ἐνταφιάσαι με ἐποίησεν. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅπου ἂν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ, λαληθήσεται καὶ ὁ ἐποίησεν αὕτη εἰς μνημόσυνον αὐτῆς.

2. Οἱ τρεῖς σεβάσμιοι θεμελιωταὶ τῆς Σικωτικῆς φιλοσοφίας.



Κοκκινίζεις, ὦ Ἐπίτροπε, πλὴν δὲν ὀμιλεῖς.

Ἄς ὁμολογήσωμεν, ὦ Ἕλληνες, μὲ χαρὰν ὅτι ὁ νησιώτης ἐκεῖνος, ὁ βάρβαρος ὑπήκοος τοῦ Βασιλέως κατέχει καλύτερα τί θέλει νὰ εἰπεῖ πολιτισμὸς ἀπὸ τὸν φιλόσοφον τῆς Σικωτίας.

Ὡ, θεῖα αἵματα τῶν μαρτύρων ! Ὡ εὐτυχισμένο τέλος τῶν ἀγώνων μας ! Δύο χιλιάδες ἔτη ἔπειτα ἀπὸ τὸν θάνατον τοῦ Δημοσθένους ὁ βαρβαρωμένος Ἕλλην ἀποστόμωνε τὸν σαφὲς Ἀγγλον εἰς τὸ μνημα τοῦ Ρήτορος καὶ τοῦ ἀποκάλυπτε ὄλο τὸ μυστήριον τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. Ὡ, εὐτυχισμένο τέλος τῶν ἀγώνων μας ! Πρὸ ἡμισείας ὥρας ὁ πλεὺν φιλελευθέρος τῶν νέων Ἑλλήνων ἀνενηθύνιζεν εἰς τὸ Δικαστήριον τὸν ὄρκον τοῦ πλεὺν φιλελευθέρου τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων ἐνώπιον τῶν Ἀθηναίων· ὁ παλαιὸς ὀμνύετο εἰς τοὺς Μακραθωνίους : ναί, μὰ τοὺς πρακινδυνεύσαντας τῶν προγόνων ἐν Μακραθῶνι· ἀλλὰ καὶ ὁ νέος ὀμνύονταν : μὰ τοὺς ἀθανάτους τῆς Κλείσσοβας καὶ τῆς Ἀράχοβας.

Τὰ αὐτὰ συμβάντα, οἱ ἴδιοι ἥρωῖσμοί, οἱ ἐνδοξοὶ θάνατοι, οἱ νίκες, οἱ χαῖμοί, τὰ πρόσωπα ἔρχονται εἰς τὴν ἰδίαν σκηνήν. Ὡ εὐτυχισμένο τέλος τῶν ἀγώνων μας ! Ἰσοδυναμοῦμεν μὲ τοὺς παλαιούς Ἕλληνας. Τί λέγω ; Τοὺς ἀπεράσαμεν ἡμεῖς ἔχομεν ἐκεῖνο τὸ ὅποιον αὐτοὶ δὲν εἶχαν καὶ ἐχάθησαν. Ἐκεῖνοι εἶχαν ἐλευθερίαν, ἡμεῖς ἔχομεν ἐλευθερίαν καὶ βασιλείαν. Σαράντα αἰῶνες μᾶς ἀγναντεύουν καὶ θὰ γενῶμεν ἐκεῖνο ποῦ αὐτοὶ οἱ αἰῶνες ποθοῦν· τὸ μέλλον εἶναι εἰς τὴν θέλησίν μας.

δ'. Ἀροῦ λοιπόν, Κύριοι Δικασταί, οὕτως ἔχει ἡ ὑπεράσπισίς μας, καὶ ἡ ἀθωότητά μας ὁμοιάζει μὲ καθαροτάτην ἡμέραν, δεόμεθα νὰ κηρύξετε τρανύτατα αὐτὴν μας τὴν ἀθωότητά· προσέτι εἰς τὴν ἐντιμὸν ἀπόφασίν σας, νὰ ἀκυρώσετε ρητῶς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ τότε Γραμματέως, μὲ τὴν ὁποίαν μᾶς τιμωροῦσε πειθαρχικῶς. Ἀδικύτατον εἶναι, ὥς ἀπαδείξαμεν, νὰ τιμωρηθοῦμεν ὅπως δῆποτε· παρανομότατον ὁ Ὑπουργὸς νὰ μᾶς ἐπιβάλλει ποινὴν· ὁ ὕβριστὴς μας ἐγίνετο Δικαστὴς μας.

Πόθεν εἰς τὸν Ὑπουργὸν τὸ δικαίωμα ; Πόθεν ἡ ἀποστολὴ νὰ τιμωρήσῃ ἡμᾶς τοὺς Δικαστάς ;

Ἀμελοῦμεν καὶ τὸ δικαίωμα ὅπου ὁ νόμος μᾶς δίδει νὰ ἐνάξωμεν τὸν Ὑπουργὸν εἰς τὰ Δικαστήρια.

Αὐτὸς ὕβρισε τοὺς Δικαστάς τοῦ Βασιλέως, τοὺς Δικαστάς τῶν Ἑλλήνων· ἡ ὕβρις τοῦ λοιπὸν κτυπᾷ ἄλλα πρόσωπα.

Δὲν βλέπω πλέον τὸ ὄνομά του εἰς τὸν κατάλογον τῶν Ὑπαλλήλων τῆς Κυβερνήσεως.

Τὸ ἔθνος τί θὰ τοῦ κάμει ; Ἰάχα τὸν ἐνθυμεῖται ;

ε'. Τὰ γενναῖα ἔθνη, καθὼς τὸ ἐδικὸν μας, δέχονται τὰ ἔργα τῶν προδοτῶν, καθὼς ἡ γῆ δέχεται τὴν βροχή. Βροντοῦν, βρέχουν οἱ νεφέλεις καὶ ἡ γῆ μένει ἀτάραχη. Μαρκίνονται τὰ ἄνθη τῆς, ἀλλ' ἀφοῦ σχολάσει ἡ τρικυμία, ἀναφύονται εἰς τὴν ὄψιν τῆς εὐωδέστερα ἄνθη.

στ'. Μὲ πόσον φῶς ἀποδείξεων ὑπὲρ τῆς ἡμῶν ἀθωότητος, πόθεν ὁ Ἐπίτροπος παρεκινήθη νὰ μᾶς ἐγκαλέσει ; Τὸ εἶπα προλαβόντως· ἡ γνωστὴ διάθεσις πρὸς τὴν ἀστειότητα τὸν παρέσυρε. Ἀλλὰ μοῦ κυματίζει καὶ ἄλλη ὑπόψια εἰς τὸν νοῦν, καὶ βούλομαι νὰ τὴν ἐξηγήσω.

ζ'. Σώζεται εἰς τὸ ἔθνος μας μία φυλλάδα. Χάριν συμνοπρεπείας δὲν ἀναφέρω τὸν τίτλον τῆς. Αὐτὴ ἡ φυλλάδα διηγεῖται, ὅτι τρεῖς ἐπαξίδευσαν εἰς πλοῖον· τὸ ταξίδι, ὡς φαίνεται, ἦτον ἀπὸ τὴν ὡραίαν Κωνσταντινούπολιν εἰς τὸ ἀσιατικὸν ἀκρογιάλι· οἱ δύο εἶδαν εἰς μία παλαιὰ πρᾶξιν τοῦ τρίτου, ἓνα ἔγκλημα φοβερόν· ἔγκλημα διὰ τοῦ ὁποίου ὑποπτεύοντο κινδύνους καὶ πνιγμὸν εἰς πόσον σύντομον ταξίδι· ὁ ἓνας τῶν δύο ἔγινε κατήγορος καὶ ὁ ἄλλος δικαστής, καὶ ὁ κατήγορος ἀνενηθύνιζοντας τὴν πρᾶξιν τοῦ κακούργου συντρόφου : Ἰδοὺ, ἔλεγεν, ἐξ αἰτίας σου θὰ χαθοῦμεν· ἡ Μαύρη Θάλασσα θὰ μᾶς χύσῃ ὅλους τοὺς ἀνέμους· δὲν θὰ μᾶς κλείσουν τὰ μάτια οἱ φίλοι, ἀλλὰ θὰ μᾶς φάγουν τὰ ψάρια... Θέλετε νὰ μάθετε, Κύριοι, ποῖον ἦτο τὸ ἔγκλημα τοῦ ἐγκαλούμενου τούτου ; Ποῖον ἦτο τὸ ἔγκλημα τοῦ ἀθωοτάτου τούτου συντρόφου ; Μιὰ φορὰ τρώγοντας μαρουλόφυλλα, δὲν ἔβαλε ξύδι !... Ὁ ἐγκαλούμενος ἔχασκεν ὡσὰν μαγκούφης ἀκούοντας καὶ δὲν ἐχώραγεν εἰς τὸν νοῦν του πῶς, δικαίᾳ δὲν ἔβαλεν ἀρτιμὴν εἰς τὰ μαρούλια, ἔμελλε νὰ χαθῶν, καὶ πότε ; Ὅταν καθαροτάτῃ ἡμέρᾳ ἐφώτιζε τὸ κατὰστενο καὶ τὰ ἀηδόνια τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Εὐρώπης ἔσμιγαν τὲς φωνές των μελωδικότατα. Μ' ἕλα ταῦτα ἠθέλησε καὶ ν' ἀπολογηθεῖ· ἀλλὰ ὁ δικαστής προπερνώντας καὶ τὸν κατήγορον, ἔλεγε στρεφόμενος πρὸς τὸν ἐγκαλούμενον, ὅτι ὑπάρχουν μερικὰ παλιόγραφα εἰς τὴν σαβεύραν, τὰ ὅποια ἀποδείχνουν τὴν ἐνοχὴν του.

Χαμογελάτε, ὦ Δικασταί· ἀλλὰ ἐγὼ δὲν ἐγελοῦσα, ὦ συνάδελφοί μου, δὲν ἐγελοῦσα, μὰ τὸν ἐνδοξότερον τῶν ἀγίων, τὸν Πελοποννήσιον Γρηγόριον, ποῦ, πολὺτις ἀπαρχή, ἐσφάγη εἰς τὸν Βωμὸν τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας! Δὲν ἐγελοῦσα, ὅταν αὐτὸς ὁ Ἐπίτροπος, ὁ ἀστυνόμος<sup>1</sup> καὶ ὁ Ὑπουργὸς μ' ἐσερναν ἀπὸ τὴν Πρήνοϊαν εἰς τὸν Αἰγιαλὸν εἰς τὸ σπίτι τοῦ Ὑπουργοῦ διὰ νὰ μαρτυρήσω ἀπὸ τοῦ μοῦ ἔκαμε τὴν ἀπόφασιν. Σᾶς ὁμολογῶ, ἄνδρες Δικασταί, ὅτι σφαιλισμένος εἰς ἓνα ἔρημον ὄνδρα τοῦ Ὑπουργοῦ μ' ἔτρωγε ἡ ἔγνοια τοῦ Δουκὸς Βρολίου. Ἐπειδὴ, μόλις ἐξέφρασα ὅτι τὴν λεγομένην ἀπόφασιν τὴν εἶχα κάμει συμβουλευόμενος μίαν σημείωσιν τοῦ Δουκὸς, εἶδα εὐθὺς ν' ἀναχωρήσει τοῦτος ὁ Ἐπίτροπος καὶ μισοῦποπτευόμενον μὴν πῆγε νὰ κάμει ἐνταλμὰ συλλήψεως κατὰ τοῦ Δουκὸς καὶ μᾶς συγχίσει μὲ τὴν Γαλλίαν. (Δικασταί καὶ ἀκροαταί γελοῦν). Ἀπίθανον σᾶς φαίνεται εἰς τέτοιον Ἐπίτροπον; Καὶ δὲν εἶπες ἐχθὲς εἰς ἓνα μέρος, ὦ Ἐπίτροπε, ὅτι ἂν μᾶς ἀθωώσετε, Δικασταί, θὰ κακοφανεῖ... Τίνος; Καὶ τὸ προφητικὸν δῶρον τοῦ «Σωτῆρος» νὰ εἶχατε δὲν θὰ τὸ μαντεύατε. Θὰ κακοφανεῖ... τῆς Ἀγγλίας!... Ἀλλ' ἄς εἶναι σιγὴ τοῦ γέλωτος, σεβόμενοι τὰ νεύματα τοῦ Κυρίου Προέδρου καὶ ἄς ἰδοῦμεν ποῖα ἦτον τὰ πρόσωπα τῆς δίκης τῆς φυλλάδας: Ὁ δικαστὴς ἦτον ὁ Λύκος, ὁ κατήγορος ἦτον ἡ Ἀλωποῦ καὶ ὁ ἐγκαλούμενος ἦτον τὸ εὐεργητικὸν εἰς τοὺς ἀνθρώπους ζῶον, ποῦ ἀπὸ τὸ ὅρος τῶν Ἑλλαιῶν ἐπῆγε τὸν Ἰησοῦν εἰς τὴν πόλιν Ἱερουσαλήμ, καὶ τὰ παιδιὰ, συνοδεύοντας τὸν Θεόν, ἔφαλαν «ὥσαννά» κρατώντας λευκὰ βᾶλα εἰς τὰ χέρια. Ἀλλὰ τί σχέσιν ἔχει αὕτῃ ἡ δίκη μὲ τὸν Ἐπίτροπον; Φαντάζομαι μήπως ὁ Ἐπίτροπος ἐπῆρε τώρα διὰ τύπον ἐνταλῆ κατηγορίας τὸν τύπον τῆς παλαιᾶς φυλλάδας... Ἀπαγε! Ὁ Ἐπίτροπος δὲν καταδέχεται νὰ πάρει παράδειγμα ἀπὸ μίαν φυλλάδα· αὐτὸς, τοῦ ὁποίου εἶναι γνωστὴ ἡ μάθησις, καὶ μίαν φορὰν ἐκαυχῆθη ἐπ' ἁμβωνος ὅτι, ἂν ἡ χρεῖα τὸ ἐκαλοῦσεν, ἐδύνατο νὰ συνηγορήσει λατινιστὶ ἔξω, ὀκτὼ ὥρες. Τί λοιπὸν, μᾶς κατηγορεῖ οὕτως; Νὰ ἀστειευθεῖ ἡθέλησε μαζί μας καὶ καθεὶς ἡξέουσι, ὅτι ἡ κλίσις πρὸς τὴν ἀστείότητα εἶναι ἀκράτητη κλίσις, καὶ ὁ ἴδιος ὁ Κικέρων ἀμάρτανεν εἰς αὐτὸ τὸ εἶδος. Μίαν φορὰν βλέποντας τὸν ἀδελφόν του νὰ φορεῖ μεγάλην σπάθην, ἐπῆγαιναν ἀπὸ θάλαμον εἰς θάλαμον, ἐρωτώντας ποῖας ἔδεσε τὸν ἀδελφόν του εἰς ἐκείνην τὴν ρομφαίαν!... Ἵσως ὁ φιλόγελος Ἐπίτροπός μας νὰ ἀνέγνωσε καὶ εἰς ἓνα σύγγραμμα ἑνὸς συμπατριώτου του, μὲ τὸν ὁποῖον δὲν ἔχει ὅμως ἄλλο κοινόν, εἰμὴ τὴν πατρίδα, ὅτι ἓνα γέλιο τῆς καρδιᾶς προσθέτει ἀπὸ μίαν κλωστήν εἰς τὸ ὕφασμα τῆς ζωῆς· ὅθεν ὁρεγόμενος μακροβιότητῃ ἀστειεύεται ὁ θαυμάσιος μὲ τοὺς πολίτας.

Νὰ ἀστειευθεῖς λοιπὸν ἡθέλησες μὲ βεβαιότητα, ὦ Ἐπίτροπε, μ' ἐκεῖνα τὰ δύο κεφάλαια τῆς κατηγορίας σου· καί, ἂν τ' ἀρνεῖται τώρα, καὶ τώρα μὲ ἡμᾶς, καὶ μ' ἐσᾶς ἀστειεύεται, ὦ Δικασταί.

γ'. Ἀφοῦ λοιπὸν οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα ἄς ἀκούσει, ὡς ἔλεγαν οἱ Λατῖνοι, τοὺς νεωτάτους λόγους μας, *Novissima verba*, ἐπειδὴ καὶ οἱ ὑστερότεροι εἶναι καὶ οἱ νεώτεροι.

δ'. Πρὸ δεκατεσσάρων χρόνων καὶ ἄλλοι ἀστειεύονταν ἐδῶ μὲ τοὺς κατοίκους τοῦ τόπου, καὶ μάλιστα ἐδῶ εἰς τὸ Ναύπλιον ἦτον καὶ αὕτῃ ἡ ἀστείότης, ποῦ Ἑλληνας δὲν ἔδύνατο νὰ ἔμβει καβαλάρης ἐντὸς τῆς πόλεως· ἀλλὰ τὸ γυμνὸ σπαθί, ποῦ ἐκυμάτιζε εἰς τὸ ἀνώφλιον τῆς θύρας, ἐδικαιολογοῦσε καὶ αἰτιολογοῦσε τὴν ἀστείότητα. Ἀλλ' εἰς τὸν Ἐπίτροπον πόθεν τὸ θάρρος;

Εἰς τὸ διάστημα τῶν δεκατεσσάρων τούτων χρόνων ἐγράφη ἓνα βιβλίον εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ τοῦτο τὸ βιβλίον περιέχει ρητῶς ὅτι κανεὶς ποτὲ νὰ μὴν ἀστειεύεται μὲ τὴν ζωὴν, μὲ τὴν τιμὴν τῶν Ἑλλήνων· καὶ εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦ βιβλίου ἔλαβε μέρος ἡ Γῆ καὶ ὁ Οὐρανός.

Τὰ προλεγόμενα τούτου τοῦ βιβλίου εἶναι ἡ ἐπανάστασις· ἡ οὐσία, τὸ καίμενον, εἶναι ὁ Βασιλέας· καὶ εἶναι τόσον ὠραῖον αὐτὸ τὸ βιβλίον, ὥστε ἂν κείτονταν βραβεῖα δι' ὅποιον τῶν συγγραφέων ὁποῦ νὰ ἐσύνθεσε τὸ καλύτερον βιβλίον, ἐδύνατο ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς νὰ προβάλλει ἀθλητῆς θέλοντας τὰ νικητήρια.

Τὰ ὠραιότερα κεφάλαια τοῦ βιβλίου εἶναι ἡ θανὴ ἑνὸς ἥρωος ἡμεροτάτου καὶ ἰσχυροῦ, φανευμένου εἰς τὰ ἄκρα τῆς Αἰτωλίας· ἄλλο εὐμορφὸ κεφάλαιον εἶναι οἱ ἐχθρικοὶ στόλοι, ποῦ φεύγουν εἰς τὴν τρομακτικὴν φωνὴν τοῦ γέρου Ναυάρχου, εἰς τὴν σάλπιγγα τοῦ Ἀντωνίου Κριαζῆ· ὠραιότατο κεφάλαιον εἶναι τὰ κουφάρια τῶν νέων εἰς τὰς πέτρας τοῦ Πέτα καὶ ἡ μάχη τῆς Κλεισοβάς καὶ τὸ σπαθί τοῦ Κίτσου κομμένο εἰς τὴν μέσσην ἀπὸ τὰ ἐχθρικά βόλια καὶ ἀφιερωμένα εἰς

1. Ὁμολογῶ χάριτας εἰς τὸ εὐγενὲς φέροισιν τοῦ Κυρίου Μάνθου, Ἀστυνόμου.

τὸ ἅγιον Βῆμα τῆς Θεοτόκου· μεγαλοπρεπὲς κεφάλαιον εἶναι ἡ προθυμία τῶν πολιτικῶν μας, οἱ ὅποιοι ἀντίπερα τῆς Εὐρώπης, ἀπὸ τὴν νέαν Ἀμερικὴν, ἠθέλησαν νὰ πάρουν τύπον νομοθεσίας διὰ περισσότερον πολιτισμὸν τῆς πατρίδος των· τέλος πάντων τὸ καύχημα ὅλων τῶν κεφαλαίων τοῦ βιβλίου εἶναι ὁ ἥλιος τῆς 25 Ἰανουαρίου ποὺ εἶδε, ἀπὸ τὸν αἰώνιον του θρόνον, τὸν Βασιλέα εἰς τὴν πιστὴν ἀγάλην τῶν Ἑλλήνων.

Δυνάμει ἐκεῖνου τοῦ ἁγιοτάτου βιβλίου, ὃ Ἐπίτροπος τῆς Ἐπικρατείας, τὸ ὅποιον ἐγράφθη καὶ ἐδιαβάσθη εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἡ Ἑλληνικὴ γῆ ἐκαταστάθη ἕνας θαιότατος Ναός· οἱ εἰκόνες, οἱ ἅγιοι τοῦ Ναοῦ εἶναι οἱ φονευμένοι τοῦ ἀγῶνος· ὁ θεὸς τοῦ Ναοῦ εἶναι τὸ ἱερὸν πρόσωπον τοῦ Βασιλέως. Καὶ ἄρμοζε, καθὼς εἰς τὸν Ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος στέκονταν ἱεροφάντης στὴν Θύρα καὶ ἐφώναζεν, οὕτως ἀπὸ τὰ ῥητὰ ἀκρωτήρια τῆς Ἑλλάδος νὰ στέκει κήρυκας καὶ νὰ φωνάζει ὅ,τι ἐφώναζεν ὁ ἱεροφάντης : «Ἐκός, ἐκός ὅστις ἀλυτρώει» μακρὰν, μακρὰν ἀπὸ τὴν γῆν τῶν ἡρώων καὶ τῶν μαρτύρων ὅποιος εἶναι ἀλιτῆριος.

Γ'. Προσκυνητῆς τοῦ Ναοῦ καὶ μάλιστα πρώην ὑπηρετῆς του προβάλλω, Κύριοι Δικασταί, τὰ ἀκόλουθα πρὸς εὐπρέπειαν καὶ σωτηρίαν τοῦ Ναοῦ : Ὡς χρησμὸν ἱερὸν πρέπει νὰ ἔχομεν ὅτι, ὅταν ἀρχίσομεν νὰ παρανομοῦμεν κατὰ τοῦ βιβλίου, θὰ χαθοῦμεν. Θὰ συντριβοῦν οἱ εἰκόνες· θὰ ἀνοιχθοῦν οἱ τάφοι καὶ θὰ φύγουν οἱ ψυχές τῶν προγόνων μας· θὰ φύγει ὁ θεὸς τοῦ Ναοῦ. Καί, ἐπειδὴ ὁ Ἐπίτροπος τῆς Ἐπικρατείας ἀμάρτησε φανερά κατὰ τοῦ βιβλίου κηρύττοντάς μας, μὲ δημόσιον ἔγγραφον, ἰδιοτελεῖς καὶ ζημιωτάς τῆς πατρίδος, καὶ ἀστεινυόμενος τώρα τέσσαρους μῆνες μὲ τὴν τιμὴν δύο ἀθώων, καὶ ἐπειδὴ, κατὰ τὸ πνεῦμα τῆς κατηγορίας του πέφτουν κάτω πολλὰ μεγαλεῖα τοῦ παλαιοῦ καιροῦ, μολύνεται καὶ ἡ παρούσα δόξα τοῦ ἔθνους, ἐξαιτούμεθα : ὅτι ἡ ἀδικη κατηγορία τοῦ Ἐπιτρόπου νὰ καεῖ μὲ τοῦ δημίου τὸ χερί εἰς τὴν πρώην Πλατεία τῶν τριῶν Ναυάρχων, διὰ νὰ χρεεῖ ὁ Βασιλέας τῶν Ἑλλήνων ἀγναντεύοντας ἀπὸ σιμὰ τὴν πυρκαϊάν, ἐπειδὴ αὐτὸς εἶναι ὁ προστάτης καὶ ἡ οὐσία τοῦ βιβλίου...

Ια'. Εἶπα ὅσα ἔχρινα εὐλογον ὑπὲρ ἡμῶν πειθόμενος εἰς τὸν νόμον τῆς ἀπολογίας· τελειώνομεν καὶ εὐχαριστοῦμεν τὸν Μεγαλοδύναμον, ὅτι ἀπὸ τόσους ἄλλους ἀξίους Ἑλλήνας, ἠθέλησεν ἡ χάρις του νὰ προτιμήσῃ ἡμᾶς τοὺς δύο, διὰ νὰ δείξωμεν ἐνώπιον τοῦ κόσμου, εἰς τὴν 26 Μαΐου, ὁποίαν ἔχομεν ἀγάπην πρὸς τὴν πατρίδα καὶ πρὸς τοὺς νόμους.

Ἄδηλα τὰ μυστήρια τοῦ Κυρίου καὶ ἡ δόξα του εἰς αἰῶνας αἰώνων.

Κ'Ο ἥλιος ὅπου βασιλεύει νὰ μὴν σ' εὔρει ἐχθρευμένον μὲ τὸν ἀδελφόν σου»· αὐτὸ τὸ ἀπόφθεγμα, τὸ ὅποιον ἂν τὸ ἐγνώριζεν ὁ Σωκράτης ἤθελε τὸ ἀναφέρει καὶ ἤθελε σώζεται εἰς τὸν Φαίδωνα, ἐπειδὴ πρὸς τὰ βασιλεύματα ἔπρεπε τὸ κώνειον ἐκεῖνος ὁ λογικώτατος τῶν ἀνθρώπων· ἂν αὐτὸ τὸ ὠραῖον ἀπόφθεγμα δὲν τὸ ἐπληρώσαμεν κατ' ἀκρίβειαν εἰς τὴν ἡμέραν τῆς ἀπολογίας μας, δέομαι συγγνώμην· καὶ ἂν ἐλυπήθῃ κανεὶς ἀπὸ τὰ λόγια μας, ἅς βάλῃ τὸ χερί του εἰς τὴν καρδίαν του καὶ θὰ ἴδῃ ὅτι πᾶσα φράσις εἶναι ταπεινὴ, ὥς πρὸς ἐκεῖνα ποὺ αὐτοὶ μᾶς ἔκαμαν, ποὺ μᾶς ἐκατήντησαν ἕως εἰς τὰ σκαμνιά τῶν ἐνόχων !... Πρὸς σαφήνειαν τοῦ λόγου προσθέτω μερικὲς σημειώσεις καὶ δύο ἀπολογητικὰ ἔγγραφα, εἰς τὰ ὅποια καὶ ἐβασίσθη ἡ περὶ ἡμῶν ἀθωωτικὴ ἀπόφασις τῆς 24 Σεπτεμβρίου τοῦ Δικαστηρίου τῆς Ναυπλίας, συνθεμένου ἀπὸ τοὺς Κυρίους Σωμάκην, Κωνούσην, Κριεζῆν, Λεονταράκην καὶ Βάλβην. Ὁ κύριος Γ. Σωμάκης ἐπέχε τόπον Προέδρου.

1. Τὰ δύο μέλη τοῦ ἐν Ναυπλίῳ Δικαστηρίου, ὁ Πρόεδρος Ἀ. Πολυζωίδης καὶ Γ. Τερτσέτης, συναλθόντα ἵνα ἀποφασίσωσι καὶ δικάσωσι περὶ τῆς κατηγορίας τοῦ Ἐπιτρόπου τῆς Ἐπικρατείας κατὰ τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη καὶ Δ. Παπούτα, ὡς ἐνόχων τῶν ἐν τῷ ἄρθρῳ 2 § Α' καὶ Γ' τοῦ ἐγκληματικοῦ Ἀπανθίσματος καὶ ἐν τῷ ἄρθρῳ 2 τοῦ ἀπὸ 9/21 Φεβρουαρίου 1833 Β. Διατάγματος, διαλαμβανομένων ἐγκλημάτων.

Θεωρήσαντα, ὅτι ἀπὸ τὰς ἐξετάσεις τῶν μαρτύρων, ἀπὸ τὴν πρόοδον τῆς δίκης καὶ ἀπὸ τὴν κατηγορίαν τοῦ Ἐπιτρόπου τῆς Ἐπικρατείας ἐξάγεται καὶ ὑποτίθεται ἡ ὑπαρξίς καὶ ἄλλων μὲ τοὺς ἐγκαλούμενους συναιτίων τῶν εἰς αὐτοὺς προσαπτομένων ἐγκλημάτων.

Θεωρήσαντα, ὅτι εἶναι εἰς ἐνέργειαν τὸ 135 ἄρθρον τῆς Ἐγκληματικῆς Διαδικασίας, τὸ ὅποιον λέγει ὅτι : «ἂν, ἀφοῦ τελειώσει ἡ ἐξέτασις, ἀνακαλυφθῇ καὶ ἄλλος συναιτίος, ἀναβάλλεται ἡ ἀπόφασις, ἕως ὅτου ἐξετασθῇ καὶ αὐτός».

Ὅτι ἤθελεν εἶναι μία προφανὴς παράβασις τοῦ νόμου τὸ νὰ παραβιασθεῖ τὸ εἰρημένον ἄρθρον. Θεωρήσαντα, ὅτι σκοπὸς τῶν ἐγκληματικῶν συζητήσεων εἶναι ἡ ἀνακάλυψις τῆς ἀληθείας· αὕτη δὲ ἐξάγεται ἀκριβέστερον ἀπὸ τὸ σύνολον τῆς ὑποθέσεως, ἔσον ἀφορᾷ τόσον τὰ ὑπέρ, ὅσον καὶ τὰ κατὰ τῶν ἐγκαλουμένων.

Θεωρήσαντα, ὅτι αἱ πράξεις τῶν συναϊτίων προτείνονται εἰς τὴν προκείμενὴν κατηγορίαν διὰ νὰ ἐπιβαρύνωσι καὶ νὰ καταδικάσωσι τοὺς ἐγκαλουμένους. οἱ νομιζόμενοι δὲ αὗτοι συναῖτιοι δὲν φαίνονται εἰς τὴν παρούσαν δίκην κατὰ τὴν ἐννοίαν τοῦ εἰρημένου ἄρθρου τῆς διαδικασίας.

Θεωρήσαντα, ὅτι τὰ ἀποτελέσματα τῆς παραβιάσεως τοῦ ἄρθρου τούτου ἤθελαν εἶσθαι ὁλότερα· διότι καθενὸς πολίτου ἡ ὑπαρξίς καὶ ἡ ἐλευθερία ἤθελεν κινδυνεύει διὰ πταῖσμα καὶ ἐμπλοκὴν ἀτόμων, μὴ καλουμένων ν' ἀθιωθεῖν καὶ ἀποπλύνουν τὴν εἰς αὐτὰ προσαπτομένην ἐγκληματικότητα.

Θεωρήσαντα, τὸ νόμιμον καὶ σωτήριον τοῦ ἄρθρου τούτου, τὸ ὁποῖον ὑπεβάλαμεν καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς τρεῖς συνδικαστάς μας, πρὶν προσδεύσωμεν εἰς τὴν ἔκθεσιν ὀριστικῆς ἀποφάσεως.

Νομίζομεν καθήκον ἱερὸν μας, ὥς διερμηνευταὶ τοῦ Νόμου καὶ τοῦ Σαπτοῦ Βασιλέως μας, καὶ μὴν ἀποβλέποντες εἰς ἄλλο παρὰ εἰς τὴν ἀνακάλυψιν τῆς ἀληθείας, καὶ εἰς τὰ μέσα τ' ἀσφαλίζοντα τὴν ἀτομικὴν καὶ τὴν κοινωνικὴν ἐλευθερίαν, νομίζομεν, λέγομεν, καθήκον μας ἱερὸν τὸ νὰ μὴ παραβῶμεν τὸ ἄρθρον τοῦτο, καὶ νὰ μὴν ἀποφασίσωμεν ὀριστικὴν καὶ θετικὴν ἀπόφασιν περὶ τῆς προκείμενης ὑποθέσεως στοχαζόμενοι, ἐκτὸς τῶν εἰρημένων αἰτιολογημάτων, καὶ τὴν προσγινομένην ἐντεῦθεν βλάβην εἰς ἄτομα μὴ ἐγκαλούμενα.

Ἔπονται αἱ ὑπογραφαί.

Ἐπειτα ἀπὸ τὴν δίκην τοῦ Κ[ολοκοτρώνη] καὶ Π[λαπούτα], ἐφάνη εἰς τὴν ἐφημερίδα «Ἡ Ἀθηνᾶ» μία ἐπιστολὴ πρὸς τὸν συντάκτην, ἡ ὁποία ἀναλίσκει εἰς πλάτος τὴν πρᾶξιν τῶν δύο δικαστῶν. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη εἶναι ἡ ἀκόλουθος :

#### Π ρ ὸ ς τ ὸ ν Σ υ ν τ ά κ τ η ν τ ῆ ς « Ἀ θ η ν ᾶ ς »

Σπουδαῖον καὶ πολύπλοκον δρᾶμα, ἡ δίκη τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη καὶ Δ. Πλαπούτα ἐνησχόλησεν ἐσχάτως τὴν προσοχὴν ὅλων τῶν Ἑλλήνων. Καὶ ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ πρόοδος καὶ ἡ λύσις του ἄφησαν κατόπιν των ἴχνη ἀνεξάλειπτα.

Μεταξὺ τῶν πολλῶν ἄλλων περιέργων φαινομένων τῆς δίκης ταύτης πρέπει νὰ συναριθμηθῇ καὶ ἡ προφητικὴ ἔμπνευσις τοῦ ζηλωτοῦ καὶ κήρυκος τῶν Ἑθνικῶν Ἐλευθεριῶν «Σωτήρος». Νέος Κάλχας, προσῆδεν αὐτὸς μόνος ὧς τοῦ Θαύματος !—ὁκτὸς ἡμέρας πρὸ τῆς δικαστικῆς ἀποφάσεως, τὴν καταδικὴν τῶν κατηγορηθέντων. Δεινὸς δὲ περὶ τὴν μαντικὴν, ἔσπευσε νὰ δειχθῇ τοιούτος καὶ περὶ τὴν ἐρμηνευτικὴν τῶν νόμων, ἐνθαρρυνθεὶς εἰς τοῦτο ἴσως ἀπὸ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς προφητείας του, προτερήματος, πρέπει νὰ τὸ ὁμολογήσωμεν, πολλὰ σπανίου καὶ μάλιστα μετὰ Χριστόν. Ἀλλ' ἄς ἴδωμεν, ἂν καὶ τὰ δεύτερα τῆς σοφίας του δοκίμια ἐστάθην οὕτως εὐτυχῇ ὥς καὶ τὰ πρῶτα.

Εἶναι γνωστὸν εἰς τοὺς ἐγκρατεῖς τῆς Νομικῆς Ἐπιστήμης, ὅτι δικαστικὴ ἀπόφασις δὲν εἶναι ἄλλο τι πλὴν συμπέρασμα, τὸ ὁποῖον, ἡ προσοχὴ καὶ φρόνησις τοῦ Δικαστοῦ συνάγει ἐκ τῆς παραθέσεως τοῦ προκείμενου ζητήματος πρὸς τὸν ὁποῖον ἀναφέρεται νόμον. Εἶναι γνωστὸν προσέτι, ὅτι ὁ Δικαστὴς ἐξοχιάζει συνήθως τὴν ἀλήθειαν ὁδηγούμενος ἀπὸ τὰ κατὰ νόμον περιστατικὰ τῶν πραγμάτων καὶ προσδεύει τόσῳ ἀσφαλέστερον εἰς τὴν ἀπόφασίν του, ὅσω πλέον δύναται νὰ ἐξοχινάσῃ περιστάσεις προβλεπομένας παρὰ τοῦ νόμου καὶ ἱκανὰς νὰ τὸν ὁδηγήσωσι πρὸς τὴν ἐξακρίβωσιν καὶ εὕρεσιν τῆς ἀληθείας· δι' αὐτὰ ἔε ταῦτα, ἔγουν χάριν ἐξακριβώσεως τῆς ἀληθείας, καὶ ἀναβάλλει πολλάκις τὴν ἀπόφασίν του. Ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ προσδεύῃ αὐθαιρέτως περὶ τὴν τοιαύτην τῶν ἀποφάσεων του ἀναβολήν, ὁ νόμος ἐπρόβλεψε περιστάσεις τινὰς καθ' ἃς, ὅχι μόνον δύναται, ἀλλὰ καὶ ὑποχρεοῦται νὰ ἀναβάλλῃ τὴν ἀπόφασιν. Τὴν ὑποχρέωσιν ταύτην ἐκφράζει ρητῶς ἡ ἡμετέρα Ἑγκληματικὴ Διαδικασία, λέγουσα : «Ἄν ἀφοῦ τελειώσῃ ἡ ἐξέτασις, ἀνακαλυφθῇ καὶ ἄλλος συνάιτιος, ἡ ἀπόφασις ἀναβάλλεται ἕως ὅτου ἐξετασθῇ καὶ αὐτός». Καὶ τῶντι κανεὶς δὲν ἔμπορεῖ ν' ἀρνηθῇ, ὅτι ἡ περὶ τῆς κατηγορίας τοῦ πρωταίτιου ἀπόφασις δύναται νὰ λάβῃ χαρακτῆρα βεβαιότερον ὥς πρὸς τὴν ζητούμενην ἀλήθειαν,



ὅταν ὁ Δικαστὴς προδεύσῃ εἰς τὸν σχηματισμὸν αὐτῆς (τῆς ἀποφάσεως) φωτισμένος καὶ ἀπὸ τὰ περιστατικὰ τῶν συναιτίων· καθότι, ἐὰν καὶ τὰ περιστατικὰ τῶν συναιτίων, ἀναφερόμενα πρὸς τὸ τοῦ αὐτουργοῦ, ὑπόκεινται εἰς τινὰς διαφοράς, εἶναι ὅμως ἀναντίρρητον, ὅτι ὅλα αὐτὰ συνεκentrώθησαν εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν κυρίαν πρᾶξιν, καὶ ἐπειδὴ ἡ κατηγορουμένη πρᾶξις, τῆς ὁποίας ἡ ὑπαρξὶς ζητεῖται εἶναι ἀδιαιρέτος, ἔπεται νὰ εἶναι ἀδιαιρέτα καὶ αὐτὰ τὰ περιστατικὰ, ὅσα τὴν περιστοιχίζουσιν.

Ἴδού διατὶ ὁ Νόμος ὑποχρεώνει τὸν Δικαστὴν ρητῶς νὰ ἀναβάλλῃ τὴν ἀπόφασιν ὡςάκις ἤθελαν ἀνακαλυφθεῖ, μετὰ τὴν ἐξέτασιν τοῦ ἐγκαλουμένου ἢ τῶν ἐγκαλουμένων, καὶ ἄλλοι συναίτιοι ἢ μειοψηφία ἐξήτησε τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ νόμου εἰς τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος δίκην καὶ τὴν ἐξήτησεν, ὡς λέγεται, πρὶν εἶτι σχηματισθῇ καμμία ὀριστικὴ ἀπόφασις· ἢ πλειοψηφία τὴν ἀπέρριψε· πάλιν ἐν τῶν δύο διεκηρύχθη ἀπ' ἐναντίας τοῦ νόμου; Δὲν ἠθέλησε, λέγει ὁ «Σωτὴρ», νὰ ὑπογράψῃ ἢ μειοψηφία τὴν ἀπόφασιν· νομίζομεν ὅτι δὲν ἠθέλησε νὰ τὴν ὑπογράψῃ καθότι ἐσεβάσθη, πρὸ παντὸς ἄλλου, τὸν ὑπάρχοντα γραπτὸν Νόμον, τοῦ ὁποίου ἡ θέλησις εἶναι ἱερά, ἀμετάθετος καὶ πάσης ἄλλης μερικῆς θελήσεως ἢ μερικῶν θελήσεων ἀνωτέρα.

Ὁ «Σωτὴρ» παρεξηγῶν τὸ κείμενον τοῦ 135 ἄρθρου τῆς Ἐγκληματικῆς Διαδικασίας, ἀποφαίνεται ὅτι, δι' αὐτοῦ ὁ νομοθέτης ἐννοεῖ τὰ ἔργα τοῦ ἐξεταστικοῦ Δικαστοῦ, καὶ ὅχι τὸ τέλος τῶν ἐργασιῶν καὶ συζητήσεων, αἱ ὁποῖαι γίνονται ἐνώπιον τοῦ Δικαστηρίου. Ἀλλ' ἡ ἀπόφασίς του εἶναι πάντῃ ἀνυπόστατος καὶ τὸ ἀνυπόστατόν της ἀποδεικνύεται ἐναργέστατα ἐξ αὐτῆς τῆς Διαδικασίας.

Βεβαιότατα ὁ Νομοθέτης ἐννοεῖ τὰς ἐργασίας τοῦ Δικαστηρίου καὶ ὅχι ἐκείνας τοῦ ἐξεταστικοῦ Δικαστοῦ· βεβαιότατα ἐννοεῖ, ὅτι δύναται τὸ δικαστήριον νὰ ἀναβάλλῃ τὴν ἀπόφασιν καὶ ὅχι τὴν ἐξέτασιν. Ἐπειδὴ ἔτι ἡ ἐξέτασις δὲν ἡμπορεῖ νὰ ἀναβληθῇ πρῶς, καὶ ἐπομένως οὐδὲ τὰ ἔργα τοῦ ἐξεταστικοῦ Δικαστοῦ, ἐὰν καὶ ἀνακαλυφθῶσι μετὰ ταῦτα συναίτιοι, συμπεραίνεται φανερά, φανερώτατα, ἀπὸ τὸ 41 ἄρθρον τῆς Ἐγκληματικῆς Διαδικασίας, τὸ ὁποῖον λέγει οὕτως: «Ὁ ἐγκαλούμενος ἐξετάζεται εἰς τὴν στιγμὴν τῆς ἐμφανίσεώς του περὶ πασῶν τῶν ἕως τότε γνωστῶν περιστάσεων καὶ αἱ ἀποκρίσεις του γράφονται ἀκριβῶς»· εἰς τὴν στιγμὴν λοιπὸν τῆς ἐμφανίσεώς του ἐξετάζεται... Ὁ «Σωτὴρ» καὶ κάθε ἄλλος Σωτηρόφρων, αἰσθάνεται ἴσως τὴν βάρυν αὐτῶν τῶν λέξεων· ἀλλὰ πρὸς πλείοτέραν πληροφориάν του ἅς ἀκούσῃ καὶ ἄλλον σαφέστατον καὶ εὐθύτατον νόμον, περιλαμβανόμενον εἰς τὸ ἄρθρον 133 τῆς αὐτῆς διαδικασίας καὶ θεσπίζοντα ὡς ἐφεξῆς: «Οἱ συναίτιοι συμπεριλαμβανόμενοι εἰς τὴν ἰδίαν ἐξέτασιν καὶ ἔχουν τὰ ἴδια δικαιώματα ὑπερασπίσεως». Τύσον δὲ αὐστηρὸς εἶναι ὁ Νομοθέτης, ὡς πρὸς τὴν μὴ ἀναβολὴν τῆς ἐξετάσεως, καὶ ἐπομένως τῶν ἔργων τοῦ ἐξεταστικοῦ Δικαστοῦ, ὥστε παρακατιῶν εἰς τὸ ἄρθρον 134 διατάσσεται ὅτι: «ὅταν ὁ πρωταίτιος εἶναι ἀπών, οἱ συναίτιοι δύνανται δι' ἀναφορᾶς αἰτιολογημένης νὰ ζητήσωσι τὴν ἀναβολὴν τῆς ἀναφορᾶς τοῦ ἐξεταστικοῦ Δικαστοῦ, ἕως ὅτου ὁ πρωταίτιος κηρυχθῇ φυγόδικος». Σημείωσον δὲ καλῶς ὅτι λέγει: δύνανται νὰ ζητήσωσι τὴν ἀναβολὴν τῆς ἀναφορᾶς καὶ ὅχι τὴν ἀναβολὴν τῆς ἐξετάσεως· καὶ τοῦτο, οὕτως ἔχον, τὸ φανερῶναι μέχρις ἐνεργείας ἢ ἀνάλουθος ρῆσις: «ἡ ζήτησις αὕτη δὲν εἶναι δεκτὴ πρὶν συμπληρωθῇ ἡ ἐξέτασις». Ἀρα ὁ Νόμος εἰς τὸ ἄρθρον 135 δὲν ἐννοεῖ τὰ ἔργα τοῦ ἐξεταστικοῦ Δικαστοῦ, ἀλλὰ θεσπίζει ρητῶς τὴν ἀπόφασιν, διότι ὁ ἐξεταστικὸς Δικαστὴς δὲν ἀποφασίζει ποτέ, ἀλλ' ἀπλῶς γνωμοδοτεῖ εἰς ἀναφορὰν ψιλὴν (Ἐγκλ. Διαδ. ἄρθρ. 74, 75 καὶ 76). Τὴν γνωμοδοτικὴν ταύτην ἀναφορὰν του διευθύνει πρὸς τὸ Δικαστήριον, τὸ ὁποῖον ἀποφασίζει. Ἐκ τούτων γίνεται φανερόν, ὅτι ἡ ὁ Νόμος ἀντιφάσκει ἢ ὁ «Σωτὴρ» τὸν παρεξηγεῖ.

Ἐπειτα, ἂν ὁ Νόμος ἐννοοῦσε τὴν ἀναβολὴν τῆς ἐξετάσεως, ἐκτὸς ὅτι ἤθελε θεσπίσει πρᾶξιν ἀνωφελῆ, ἤθελε προσέτι διατάξῃ καὶ πρᾶξιν ἐπικίνδυνον ὡς πρὸς τὴν εὔρεσιν τῆς ἀληθείας· διότι, ἀναβαλλομένης τῆς ἐξετάσεως τοῦ πρωταίτιου ἢ αὐτουργοῦ, αὐτός, σκεφθεὶς περὶ τῆς τρομερᾶς θέσεώς του, ἠδύνατο νὰ ἀρνηθῇ τὴν ἀλήθειαν· καὶ νὰ εὔρῃ μάρτυρας βοηθούς εἰς τὴν πονηρίαν του· διὰ τοῦτο ὁ νόμος παρὰγγέλλει ρητῶς τὸ νὰ ἐξετασθῇ ὁ ἐγκαλούμενος ἀμέσως μετὰ τὴν ἐμφάνισίν του· ὅθεν ὁ νόμος δὲν εἶναι ἄλογος, μήτε διδάσκει ἐπικίνδυνον, ἀλλ' ὁ «Σωτὴρ» σφίγγεται ἢ τοῦλάχιστον προδίδει ἄγνοιαν τῆς Ἑλληνικῆς Νομοθεσίας.

Ἐξετάζοντες δὲ καὶ κατὰ λέξιν αὐτὸ τὸ ρητὸν τοῦ Νόμου, εὐρίσκομεν καὶ παράλογον προσέτι

τὴν δόξαν τοῦ «Σωτήρος». Ὁ Νόμος λέγει ὅτι ἀναβάλλεται ἡ ἀπόφασις, ἔταν ἀνακαλυφθῇ καὶ ἄλλος συναίτιος, μετὰ τὴν ἐξέτασιν· ἄρα ἐννοεῖται ἡ ἐξέτασις τοῦ πρωταιτίου τελειωμένη. Ἦταν ὁ Νόμος διατάττει τὴν ἀναβολὴν τῆς ἀποφάσεως· καὶ ἦταν ὁ Νόμος ὁμιλεῖ περὶ ἀποφάσεως, προϋποτίθεται φυσικῶς ἀποπερατωμέναι αἱ ἐργασίαι καὶ συζητήσεις τοῦ Δικαστηρίου· διότι, ὡς προσηγομεν, ἀπόφασιν κάμνει μόνον τὸ Δικαστήριον, ἔχι ποτὲ ὁ ἐξεταστικὸς Δικαστής, τοῦ ἐποίου τὰ ἔργα περιορίζονται εἰς ἀπλὴν γνωμοδότησιν ἐκθετομένην εἰς ἀναφωράν, ἔχι εἰς ἀπόφασιν. Τώρα, πῶς ὁ «Σωτήρ», παρεξηγῶν τὸ ἄρθρον, μᾶς λέγει ὅτι ὁ Νομοθέτης δὲν ἐννοεῖ τὴν ἀπόφασιν ἀλλὰ τὴν ἐξέτασιν; Ἀλλ' ἡ ἐξέτασις, γενομένη ἅπαξ, ἀπέθανε καὶ δὲν εἶναι οὔτε αὐτὴ ἄλλος Λάζαρος νὰ ἀναστήθῃ, οὔτε ὁ «Σωτήρ» εἶναι ὁ καθ'αυτὸ Σωτήρ διὰ νὰ τὴν ἀναστήσῃ.

Ἀλλὰ πρὸς τί νὰ πολυλογῶμεν ματαιῶς, ζητοῦντες λεπτολόγως τὸ πνεῦμα τοῦ Νομοῦ ἐτοῦ, τὸ ὁποῖον εἶναι πόσον ἀπλοῦν καὶ αὐτεξήγητον; Μόνος ὁ συντάκτης τοῦ «Σωτήρος», μὲ τὴν συνήθη του ἄγνοιαν καὶ αὐτῶν τῶν ὀνομάτων τῆς νομικῆς, περιορίζει τὴν λέξιν ἐξέτασιν εἰς μόνας τὰς ἐργασίας τοῦ ἐξεταστικοῦ Δικαστοῦ· ἡ Νομικὴ ὁμῶς γλώσσα συμπεριλαμβάνει μὲ τὴν λέξιν ταύτην ὅλην τὴν Διαδικασίαν, ἡγοῦν ὅλας τὰς ἐργασίας ἐκάστου δικαστηρίου, ἐξαιρουμένης τῆς ἀποφάσεως. Ἡ Παλλικὴ μάλιστα νομοθεσία, τῆς ὁποίας ἐράνισμα εἶναι οἱ νεώτεροι ἡμῶν νόμοι, ὀνομάζει ὅλον τὸν ἐγκληματικὸν κώδικά της: ἐξέτασιν, instruction criminelle.

Ἐπειδὴ εἰς τὴν νομοθεσίαν ταύτην ὁ ἐξεταστικὸς Δικαστής ὀνομάζεται juge d' instruction, πρέπει· ἄρα γε νὰ νομίσωμεν διὰ τοῦτο, ὅτι ὅλα αἱ ἐργασίαι, ὅσας διαλαμβάνει ἡ Ἑγκληματικὴ Διαδικασία, εἶναι ἔργα μόνου τοῦ ἐξεταστικοῦ Δικαστοῦ; Ἴδου πόσον παχυλὰ ἄτοπα φέρει ἡ λογικὴ τοῦ συντάκτου τοῦ «Σωτήρος». Ἴδου ποῦ τὸν καταντᾷ ἡ τῆς νομικῆς ἄγνοιά του.

Ἐν συντομίᾳ ἡ ἐξέτασις εἰς τὰ ἐγκληματικά, συμπεριλαμβάνει ὅλην τὴν Διαδικασίαν, ὅλας τὰς ἐργασίας, ὅσαι φέρουν τὰς ὑποθέσεις εἰς κατὰστασιν νὰ διακαθεῖν, en état d'être jugées· μ' ἄλλους λόγους, ὅσα προηγούνται ἀπὸ τὴν ἀπόφασιν εἶναι ὅλα ἐξέτασις. Τοῦτο ἐξηγεῖ τὴν ἐννοιαν τοῦ 135 ἁρθρου τῆς Ἑγκλημ. Διαδικασίας, τὸ ὁποῖον λέγει ρητῶς ὅτι, τὸ τέλος τῆς ἐξετάσεως τὸ διαδέχεται ἄμέσως ἡ ἀπόφασις· τοῦτο συμβιβάζει τὸ αὐτὸ ἄρθρον μὲ τὸ προηγούμενον 133, τὸ ὁποῖον ἀπαιτεῖ καὶ διὰ τοὺς πρωταιτίους ἢ αὐτουργοὺς καὶ διὰ τοὺς συναίτιους τὴν αὐτὴν ἐξέτασιν, τὰ αὐτὰ δικαιώματα ὑπερασπίσεως καὶ τὴν αὐτὴν ἀπόφασιν· μόνον τὸ 135 ἄρθρον χωρίζεται ἀπ' αὐτά, διότι ὁμιλεῖ περὶ αὐτουργῶν ἀπόντων, ἔχι περὶ ἐγκαλουμένων παρόντων καὶ συμφυλακισμένων, καθὼς ἦτον εἰς τὴν δίκην, περὶ ἧς ὁ λόγος.

Προχωρῶν ὁ «Σωτήρ» μὲ τὰ γνωστά του σοφίσματα ἢ μὲ τὴν συνήθη του ἄγνοιαν λέγει, ὅτι: ἐπειδὴ ἡ καταδικωμένη πράξις, εἶναι πολιτικὸν ἐγκλημα, καὶ ἐπειδὴ εἰς αὐτὴν συντρέχουσι πρωταιτίαι καὶ συναίτιαι, δύναται ἡ Κυβέρνησις, ἥτοι ὁ Ἐπίτροπος τῆς Ἐπικρατείας νὰ καταδιώξῃ, κατὰ τὸ δοκοῦν, ὁποίους ἐκ τούτων θελήσῃ καὶ ὅτι εἰς τοιαύτας περιπτώσεις ἡ κατηγορία εἶναι ἰδιοκτησία τοῦ Δημοσίου Κατηγόρου. Ἡμεῖς ἀρνούμεθα τοῦτο καὶ τὸ ἀρνούμεθα εὐλόγως. Ἐάν εἰς ἄλλα ἔθνη θεωρεῖται ὡς ἰδιοκτησία τοῦ Δημοσίου Κατηγόρου ἡ τοιαύτη καταδιώξις, κατὰ τὸν ἡμέτερον Κώδικα δὲν θεωρεῖται ὡς ἰδιοκτησία. Διότι, ὁ νόμος ἀποφαίνεται σαφῶς, εἰς τὸ ἄρθρον 75 τῆς αὐτῆς Διαδικασίας: «Ὅταν», λέγει, «ὁ ἐξεταστικὸς δικαστής (καὶ παρ' ἡμῖν ὡς τοιοῦτος λογίζεται ὁ Ἐπίτροπος τῆς Ἐπικρατείας) γνωρίσῃ τὸν ἐγκαλούμενον μὴ ἔνοχον, ἢ διότι αἱ κατ' αὐτοῦ ἀποδείξεις δὲν εἶναι ἀποχρῶσαι, ἢ διότι ἀπεδείχθη ἀθῶος, γνωμοδοτεῖ εἰς τὴν ἀναφοράν του τὴν ἀπόλυσίν του, καὶ ἂν τὸ Δικαστήριον ἐγκρίνῃ τὴν γνώμην του, τὸν ἀπολύει ἐλεύθερον». Ἐκ τούτου ἔπεται, ὅτι εἰς τὴν προκειμένην περίστασιν ὁ Δημόσιος Κατήγορος δὲν χαίρει ἄλλο δίκαιον, παρὰ τὸ δίκαιον τῆς γνωμοδοτήσεως· αὐτὸ τὸ δίκαιον ἐνεργήθη πολλάκις εἰς τὸ αὐτὸ Δικαστήριον· καὶ ἐπειδὴ νόμον ἔχομεν, κατὰ τοῦτον καὶ κρινοῦμεν, καὶ ὅχι κατὰ τοὺς νομοθέτας τοῦ κόσμου.

Ὁ «Σωτήρ» λέγει προσέτι ὅτι ἡ Νέα Ποινικὴ Δικονομία ἐξηγεῖται καθαρῶτα περὶ τοῦ ὅτι ὁ Ἐπίτροπος τῆς Ἐπικρατείας ἔχει ὡς ἰδιοκτησίαν τὰς πολιτικὰς καταδιώξεις. Ἀλλ' ἡ νέα Ποινικὴ Δικονομία δὲν ἀνεγνωρίσθη ἀκόμη παρὰ τοῦ νομοθέτου ὡς ἔχουσα ἰσχὺν νόμου, οὔτε εἶναι ἀκόμη ἐντελής ὡς πρὸς τὴν καθ' ὅλα ὑπαρξίν της. Κατ' αὐτὴν, ἔκραπε μάλιστα νὰ θεωρηθῇ ἡ παρῶσα ἐγκληματικὴ ὑπόθεσις ἀπὸ ὀρκωτοῦς δικαστὰς καὶ ἐκκλητῶς, καὶ ὅχι ἀπὸ τὰ παρόντα Δικαστήρια, τὰ ὁποῖα ὅσον ἀφορᾷ τὸν πολιτικὸν των χαρακτήρα, ἀντίκεινται ἐκ διαμέτρου εἰς τὸ ὀρκωτὸν σύστημα· καὶ ἐάν κατὰ τοῦτο δὲν ἰσχύει ἡ νέα Ποινικὴ Δικονομία, μήτε κατὰ τὸ ἕλλο

δὲν ἰσχύει καθότι ὁ νόμος δὲν κατὰ κεραυνοῦ ἐκτελεῖται, οὐδ' ἀποπλανᾶται εἰς ἀναιμία πρὸς ἀλλήλα μέσα, ὅταν σκοπὸν ἔχη νὰ φθάσῃ σταθερῶς εἰς τὸ ἱερὸν καὶ τόσον ἐπιθυμητὸν τέλος τῆς ἀσφαλείας καὶ τῆς εὐδαιμονίας τοῦ ἔθνους· ἢ, λοιπόν, πρέπει νὰ δώσωμεν ἐπισθεναργὸν δύναμιν εἰς τὸν νόμον καὶ νὰ ἀναθεωρήσωμεν τὸ παρὸν ἐγκλημα κατὰ τοὺς τύπους τῆς νέας Ἑγκληματικῆς Δικονομίας καὶ ἐπομένως νὰ συγχωρήσωμεν ὡς ἰδιωκτησίαν τοῦ Ἐπιτρόπου τῆς Ἐπικρατείας τὴν καταδίωξιν τῶν συναιτίων, ἢ, ἐπειδὴ τοῦτο εἶναι πολιτικῶς ἀδύνατον, ἢ ἀπαίτησις τῆς ἀναβολῆς τῆς ἀποφάσεως μέχρι τῆς ἐξετάσεως καὶ τῶν συναιτίων, ἦτο δίκαιοτάτη καὶ νομιμοτάτη.

Καὶ ταῦτα μὲν ὅσον ἀποβλέπει μόνον καὶ μόνον τὰς νομικὰς παραζηγήσεις τοῦ «Σωτήρος», αἱ ὁποῖαι ἀμαυρώνουν καὶ ἐλαττώνουν ὅχι ὀλίγον τὸ προφητικὸν τοῦ προτέρημα· εἰς ὅσα δὲ ἄλλα κατὰ τῆς μειοψηφίας ἐδημοσίευσεν, δὲν εἶναι ἰδιὸν μας νὰ ἀπαντήσωμεν.

2. Μὲ τὰ ὅπλα τῶν νικημέλων ἔσταισαν τρόπαια οἱ νικηταί.

### Σ κ έ ψ ε ι ς .

α) Περὶ τοῦ πρώτου εἰς τοὺς ἐγκαλουμένους προσαπομένου ἐγκλήματος τῆς ληστείας.

#### (Κεφ. Α' τῆς Κατηγορίας)

Παρατηρῶ, ὅτι οἱ λόγοι καὶ τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ Ἐπιτρόπου τῆς Ἐπικρατείας στηρίζονται εἰς ἀποδείξεις κατ' εὐθεῖαν (*preuves directes*) καὶ εἰς πλαγίας ἀποδείξεις (*preuves indirectes*). Ἀναφέρεται εἰς τὴν πρώτην τάξιν ἡ μαρτυρία τοῦ Χρήστου Νικαλάου, εἰς τὴν δευτέραν ἡ μαρτυρία τοῦ Ἀναγνωστακοπούλου, ἡ συνεννόησις τῶν ἐγκαλουμένων μετὰ τὸν ληστὴν Μπαλχανᾶν, ἡ πρὸς τὸν Παναγιώτην Μπουγιούκαν ἐπιστολὴ τοῦ Γ. Κ. Ρ.

Περὶ τοῦ πρώτου εἴδους τῶν ἀποδείξεων σκεπτέον :

Ὅτι εἰς τὰ ἐγκλήματα, ὅπου δὲν ὑπάρχει ἢ δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ τὸ σῶμα τοῦ ἐγκλήματος, εἶναι ἀνάγκη διπλῆς ἀποδείξεως, ἥτοι ἀποδείξεως τοῦ ἐγκλήματος καὶ τοῦ αὐτουργοῦ του, διὰ νὰ προβῇ ὁ δικαστὴς εἰς καταδικαστικὴν ἀπόφασιν, καὶ πρὸ πάντων ἀπαιτεῖται τοῦτο, ἂν ἡ ἀπόφασις μέλλῃ νὰ εἶναι κεφαλικὴ.

Ὅτι εἰς τὴν προκειμένην κατηγορίαν τούτου τοῦ ἐγκλήματος δὲν ὑπάρχει εἰμὴ ἡ φωνὴ ἑνὸς συνεργοῦ τοῦ ὑποτιθεμένου ληστοῦ, τοῦ ὁποίου ἡ ἡλικία δὲν εἶναι νόμιμος (τὸ Ρωμαϊκὸν Δίκαιον δὲν παραδέχεται τὴν μαρτυρίαν ἐκκοσμετοῦς εἰς κατηγορίαν κεφαλικῆς πεινῆς) καὶ ὅστις πίπτει εἰς πολλὰς ἀντιφάσεις καὶ μετὰ τὰς ἰδίαις του ἐκθέσεις ἐνώπιον τοῦ Ἐπιτρόπου τῆς Ἐπικρατείας καὶ τοῦ Δικαστηρίου, καὶ μετὰ τὰς ἐκθέσεις διασφύρων μαρτύρων τῆς ὑπερασπίσεως, καὶ τέλος, ὡς μόνος μάρτυς, διὰ τὴν πασίγνωστον νομικὴν ἀρχήν, εἶναι οὐδεὶς.

Περὶ δὲ τῶν ἐκ πλαγίου ἀποδείξεων σκεπτέον :

Ὅτι ἡ μαρτυρία τοῦ Α. Ἀναγνωστακοπούλου δὲν δύναται νὰ ἔχῃ νομικὴν βαρύτητα εἰς τὴν κρίσιν τῶν δικαστῶν, διότι ὁ μάρτυς ἐπαναλαμβάνει τοὺς λόγους τοῦ Κοντοβουνισίου, εἰς τοὺς ὁποίους, καὶ ἂν ὁ Κοντοβουνισίας αὐτὸς ἦτο παρὼν, ἓνα Δικαστήριον δὲν ἤθελε δώσει πίστιν.

Ὅτι καὶ ἡ ἴδια φωνὴ τοῦ μάρτυρος ἐξησθενίσθη ἀπὸ τοὺς δύο μάρτυρας τῆς ὑπερασπίσεως, ὅτινες ἐκθέτουν, ὅτι αὐτὸς ὁ μάρτυς διεμαρτυρήθη πῶς τὰ ὅσα εἶχεν εἰπεῖ ἐνώπιον τοῦ Ἐπιτρόπου τῆς Ἐπικρατείας, δὲν ἦτον ἀληθῆ.

Περὶ τῆς συνεννοήσεως τοῦ ληστοῦ Καπογιάννη μετὰ τοὺς Παπατζοραίους σκεπτέον :

Ὅτι πράξεις τρίτων ἀτόμων μὴ ἐμπεριεχομένων οὐδόλως εἰς τὴν προκειμένην δίκην καὶ τὰ ὁποῖα ἄτομα ὁ Ἐπίτροπος τῆς Ἐπικρατείας δὲν ἐγκάλεσεν, οὔτε καὶν ἀπέδειξεν ἀποχρώντως τὴν συνεννόησίν των μετὰ τοὺς ἐγκαλουμένους, δὲν δύνανται νὰ ἐπιβιβρύνουν τὸν Κολοκοτρώνην καὶ Πλαπούταν.

Ὅτι ἀπεδείχθη καὶ ἀπὸ τὴν ὑπεράσπισιν ὅτι ἡ φωνὴ τῶν μαρτύρων, προβληθέντων πρὸς ἀπόδειξιν τοιαύτης πράξεως, εἶναι φωνὴ ὑπόπτων ἢ ὀρώπων, διότι εἶναι ἐχθροὶ ἐξ αἰτίας φόνου μετὰ τοὺς ἀδελφοὺς Παπατζοραίους.

Περὶ δὲ τῆς συνεννοήσεως τῶν ἐγκαλουμένων μετὰ τὸν φανευθέντα Μπαλχανᾶν, σκεπτέον :

Ὅτι τὰ ὑποστηρίγματα τῆς κατηγορίας εἶναι αἱ ἐξομολογήσεις τῶν συντρόφων τοῦ Μπαλχανᾶ. Ἄν καὶ δὲν δύνανται αὐταὶ αἱ ἐξομολογήσεις νὰ ἔχουν καμμίαν βαρύτητα, διότι εἶναι ἀν-

θρώπων καταδικασθέντων εις πολυχρόνιον φυλάκισιν, μολοντοῦτο δὲν ἐκθέτουν ἄλλα, εἰμὴ λόγους ἀντίστους τοῦ ἀρχηγροῦ των, ἀνικάνους νὰ φέρουν καταδίκην πολιτῶν, καὶ τέλος ἀπεδείχθη, ὅτι ὁ Γενναῖος Κολοκοτρώνης ἦτον ἐχθρὸς καὶ καταδιώκτης τοῦ Μπαλκανᾶ καὶ ἀπαιτοῦσε τὸν θάνατόν του.

Ὅτι τὸ γράμμα, τὸ ὁποῖον φέρει εἰς τὸ τέλος τοὺς χαρακτῆρας Γ.Κ.Β. καὶ τὸ ὁποῖον ὁ Ἐπίτροπος τῆς Ἐπικρατείας χαρακτηρίζει ὡς γράμμα τοῦ Κοντοβουλίου, δὲν ἤμπορεῖ νὰ λάβῃ δύναμιν ἐνώπιον τοῦ Νόμου, ὃν ἐλλείπῃ τῆς βεβαιότητος, ὅτι εἶναι αὐτοῦ ἢ ὅτι καὶ φέρει τὴν ὑπογραφήν του, καὶ ἐμπεριέχον ἀνιγματικούς λόγους, εἰς τὰς ὁποίας ἐλλείψεις δὲν δύναται τις νὰ προσθέσῃ οὐδεμίαν θεραπείαν· ὅτι τὸ Δικαστήριον δὲν γνωρίζει τὴν σχέσιν τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη μετὰ τοῦ Παναγιώτου Μπουγιούκα, οὕτε ἐξάγεται ποσῶς καμμία ἐντολὴ πρὸς αὐτὸν τοῦ Κολοκοτρώνη, περιστάσις οὐσιώδης. ἄνευ τῆς ὁποίας πᾶσα πράξις τοῦ Μπουγιούκα, δὲν δύναται νὰ φέρῃ βλάβην εἰς τὸν Κολοκοτρώνην.

Περὶ τοῦ δευτέρου ἐγκλήματος, ἔτσι τοῦ ἐμφυλίου πολέμου.

(Κεφ. Β' τῆς Κατηγορίας)

Παρατηρετέον ὅτι δὲν ἐξάγεται καμμία ἀπόδειξις, ἥτις ν' ἀποδεικνύῃ κατ' εὐθείαν τὴν ἐγκληματικότητα τῶν ἐγκαλουμένων, ὅτι μόνον διὰ συμπερασμάτων, ἐπιχειρημάτων καὶ πλαγίων ἀποδείξεων θέλει ν' ἀποδείξῃ ὁ Ἐπίτροπος τῆς Ἐπικρατείας τὸ ἐγκλημά των· ὅθεν, ἀναλύων τὰ μέσα τῆς κατηγορίας, εὐρίσκω ὅτι τὰ στηρίγματα τῆς κατηγορίας εἶναι πράξεις τινὲς εἰς βάρος τρίτων προσώπων, ἅτινα ὑποθέτονται σχετικὰ τῶν ἐγκαλουμένων, ὅτι οἱ ἄνθρωποι οὗτοι, αἱ πράξεις τῶν ὁποίων θεωροῦνται ἀπὸ τὸν Ἐπίτροπον τῆς Ἐπικρατείας ἱκαναὶ νὰ φέρουν τὴν καταδίκην τῶν ἐγκαλουμένων, ὅχι μόνον δὲν ἐμπεριέχονται εἰς τὴν παροῦσαν κατηγορίαν, ἀλλὰ μέρος αὐτῶν εἶναι ἐλεύθεροι.

Ὅτι μ' ὅλον ὅπου οἱ ἐγκαλούμενοι δὲν ἔχουν χρέος νὰ δικαιολογήσωσι πράξεις μὴ ἐγκαλουμένων, μολοντοῦτο ὡς ἐκ περισσοῦ ἀπέδειξαν, ὅτι ἡ ἀναχώρησις διὰ τὴν Λεβάνειαν τοῦ Κωνστ. Ἀλωνιστιώτου αἰτιολογεῖται καὶ δικαιολογεῖται ἀπὸ τὸ συμφωνητικὸν τῆς 3 Αὐγούστου, ἀπὸ τὰς ἐπιστολάς 16 καὶ 28 Ἰουλίου τοῦ Ἐπαρχοῦ Λεβανδίας, καὶ ἀπὸ τὴν ἀγορὰν τῶν ζώων, καὶ ἄλλων πραγματειῶν, καθὼς ἀπεδείχθη ἀπὸ τρεῖς μάρτυρας· ὅτι ἡ φωνὴ τοῦ μόνου μάρτυρος Σινανιώτου δὲν δύναται νὰ ὑπερισχύσῃ κατὰ τῶν εἰρημένων ἐγγράφων, καὶ διότι εἶναι μόνη, καὶ διότι καταντᾷ ὑποπτος ἐξ αἰτίας τῆς μαρτυρίας τοῦ Δημητρίου Ραῦλου, ὅστις ἀναφέρει, ὅτι ὁ Σινανιώτης τὸν ὁμολόγησεν, ὅτι δὲν ἦτον ἀληθὴς ἡ ἐκθεσίς του.

Περὶ δὲ τῶν λεγομένων τοῦ Σταμάτη Μίτζα, παρατηρῶ ὅτι οἱ προβληθέντες εἰς βάρος τῶν ἐγκαλουμένων μάρτυρες εἶναι ἐχθροὶ τοῦ Μίτζα, ὡς ἀπεδείχθη ἀπὸ ἑξ μάρτυρας· ὅτι, καὶ ἂν ἀληθῇ ἤθελεν ὑπάρχει τὰ λεγόμενα παρὰ τοῦ Μίτζα, δὲν ἔχουν τὸν χαρακτῆρα, τὸν ὁποῖον δίδει εἰς αὐτὰ ἡ κατηγορία· ὅτι ὁ Ἐπαρχος τῆς Ἑρμιονίδος Κ. Δρόσος δὲν ἐπαναλαμβάνει, εἰμὴ περιστάσεις οὐχὶ ἐγκληματικάς. Ὅθεν, τὸ περιστατικὸν τοῦ Μίτζα, προτεινόμενον ὡς ἀπόδειξις τοῦ ἀρχικοῦ ἐγκλήματος, δὲν δύναται νὰ ἔχῃ τοιαύτην βαρύτητα.

Περὶ δὲ τῶν ἄλλων περιστατικῶν (faits - preuves circonstanciellles) εἰς βάρος τοῦ Δημητρίου Μπράβου καὶ Ἀποστόλου Μασούρου, παρατηρῶ, ὅτι ἀπὸ τὸ ὅλον τῶν μαρτύρων τῆς κατηγορίας καὶ τῆς ὑπερασπίσεως ἐξάγεται ὅτι, ὅχι μόνον τοιαῦτα περιστατικὰ δὲν εἶναι ἀληθῆ, ἀλλ' εἶναι μᾶλλον ἀποτελέσματα τῶν παρελθόντων συμβάντων καὶ παθῶν.

Ὅτι τοιαῦτα περιστατικά, ὁποῖου χαρακτῆρος καὶ ἂν ὑποτεθῶσι δὲν δύνανται νὰ ἐπιβαρύνουν τοὺς ἐγκαλουμένους, διότι οὐδαμῶς ἀπεδείχθη ἡ σχέσις τῶν αὐτουργῶν των μὲ τοὺς ἰδίους, Κολοκοτρώνην καὶ Πλαπούταν, καὶ εἶναι ἄτομα ἀλλότρια τῆς παρούσης δίκης. Ὅτι ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Βάγια, ἥτις ὑποτίθεται στελλομένη πρὸς τὸν Κ. Δούκα, δὲν ἀποδεικνύει ἄλλο, εἰμὴ γενικούς λόγους καὶ δυσαρέσκειαν διὰ τὰ τρέχοντα καὶ ποτὲ δὲν ἐκφράζει συνεννόησιν μὲ τοὺς ἐγκαλουμένους· καὶ ἂν ὑποθετικῶς ἤθελεν ἐνοχοποιεῖ τοὺς κατηγορουμένους, μολοντοῦτο πράξεις τρίτου ἀτόμου καὶ ἐλλείψεις εὐθείας ἀποδείξεως τοῦ ἐγκλήματος, δὲν βλάπτει τὸν Κολοκοτρώνην καὶ Πλαπούταν.



Περὶ τοῦ τρίτου ἐγκλήματος, ἥτοι περὶ τῆς ἀναφορᾶς πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα τῆς Ρωσσίας.

(Κεφ. Γ' τῆς Κατηγορίας)

Ἡ κατηγορία αὕτη στηρίζεται εἰς ἀποδείξεις κατ' εὐθεϊαν καὶ πλαγίως· εἰς τὴν πρώτην τάξιν ἀναφέρονται οἱ μάρτυρες Π. Οἰκονομόπουλος καὶ Θ. Σπηλιόπουλος, καὶ παρατηρῶ ὅτι εἰς ὑπόθεσιν, ὅπου δὲν ὑπάρχει τὸ σῶμα τοῦ ἐγκλήματος, ἀνάγκη πᾶσα νὰ ἀποδειχθῇ ἡ ἐγκληματικὴ πράξις καθαρῶς καὶ χωρὶς ἀμφιβολίαν, διὰ νὰ μὴ παρasyρθῇ εἰς σφάλμα ὁ δικαστής.

Ὅτι τοιοῦτου εἶδους ἐγκλήματα, ἂν εἶναι ἀληθῆ, μὴ περιορισμένα εἰς ὀλίγους, δύνανται εὐκόλως ν' ἀποδειχθῶσιν· ὅθεν αἱ μαρτυρίαι τῶν ἀνωτέρω δὲν εἶναι δεκταί, διὰ τὴν ἀμοιβαίαν ἐχθρὰν τῶν ἐγκαλουμένων καὶ τῶν μαρτύρων, διὰ τὴν δημοσιότητα αὐτῆς, διὰ τὴν διάρκειαν τοῦ καιροῦ, διὰ τὰς ἀπειλὰς καὶ διὰ τὸν πόθον καὶ βαθμὸν ἐκδικήσεως, ὡς ἐξεφράσθησαν οἱ αὐτοὶ μάρτυρες, καὶ πρὶν καὶ μετὰ τὴν σύλληψιν τῶν ἐγκαλουμένων.

Προσέτι, ὁ χαρακτήρ τῶν δύο τούτων μαρτύρων, ἡ ἐνωσίς των μὲ τοὺς ἄλλους δύο, Γαρδελῖνον καὶ Ἀλεξανδρόπουλον, καὶ ὁ ζῆλος των νὰ καταπείσουν ἄλλους νὰ μαρτυρήσωσι κατὰ τῶν ἐγκαλουμένων, φανερώνει τὴν καταδικαστικὴν των ψυχὴν καὶ ὅχι τὴν εὐαιρετικὴν διάθεσιν τοῦ νὰ φανερώσωσι μόνον τὴν ἀλήθειαν ἐνώπιον τοῦ Νόμου.

Ὅτι ἡ ἀντιπάθεια τοῦ Κολοκοτρώνη πρὸς αὐτοὺς, δημοσίως ἐκφρασμένη, φέρει τὴν ἀπιθανότητα, ὅτι αὐτὸς ἠδύνατο νὰ τοὺς προσκαλέσῃ διὰ συμμετόχους εἰς ὑπόθεσιν τόσο σημαντικὴν καὶ οὐσιώδη.

Ὅτι ἡ διαγωγὴ των τοὺς χαρακτηρίζει μᾶλλον καταδικώτας τῶν ἐγκαλουμένων, εἴτε αὐθόρμητοι εἶναι, εἴτε κινούμενοι παρ' ἄλλων, καὶ θεωροῦνται ἀνίκανοι νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς μάρτυρες ἀρμόδιοι (idonei), τῶν ὁποίων ἡ φωνὴ νὰ ὑψωθῇ εἰς βαθμὸν ἀληθείας καὶ νὰ ἐπιφέρῃ καταδικαστικὴν κεφαλικὴν ποινὴν.

Προσέτι καὶ ἑνὸς τῶν μαρτύρων ἐπαρουσιάσθη ἀπόφασις Εὐαγγελικοῦ, ἥτις τὸν χαρακτηρίζει δωροδοκηθέντα καὶ συκοφάντην.

Ὅτι ἕλα αὐτὰ τὰ περιστατικὰ ἀποδείχθησαν ἀπὸ πληθὺν μαρτύρων τῆς ὑπερασπίσεως.

Ὅσον δὲ περὶ τῶν πλαγίων ἀποδείξεων τούτου τοῦ ἐγκλήματος, σκεπτέον· ὅτι ἡ μαρτυρία τοῦ Γαρδελίνου, ἥστις ἀναφέρει τοὺς λόγους τοῦ Χοϊδᾶ, αὐτὸς ὁ μάρτυς καὶ μόνος εἶναι, καὶ ἐχθρὸς τοῦ Χοϊδᾶ, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς τὸν εἶχεν ὑποβάλλει εἰς μίαν ἄτιμον ποινὴν, καὶ οὐδεμίαν βαρύτητα ἔχει ἡ μαρτυρία του.

Ὅσα ἀναφέρονται κατὰ τοῦ Γ. Τζακαλοπούλου δὲν δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἀληθῆ, διὰ τὸ ἀπίθανον καὶ τὰς πρὸς ἀλλήλας τῶν προβληθέντων μαρτύρων ἀντιφάσεις. Ὅτι, ἂν ἀληθῇ ἤθελεν ὑπάρχει τοιαῦτα περιστατικὰ, ὁ Ἐπίτροπος τῆς Ἐπικρατείας ἤθελε τὸν κατηγορήσει ὡς αὐτουργόν, ἄλλως, ἀποδεικνύεται ἐκ τούτου καὶ μὲ τὴν συνδρομὴν τῶν μαρτύρων τῆς ὑπερασπίσεως, τὸ ἀδύνατον καὶ τὸ ἀνυπόστατον τῶν προτάσεων τῆς κατηγορίας πρὸς ὑποστήριξιν τοιοῦτου περιστατικοῦ.

Ὅτι ἡ ἐξέτασις τοῦ Κωνστ. Γ. Οἰκονομοπούλου καὶ αἱ ἐπισυναπτόμεναι ἐπιστολαὶ καὶ ἄλλα τινὰ περιστατικὰ, δίδουν ὑποψίαν ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ μέρος τῆς κατηγορίας εἶναι συνέπεια παρελθουσῶν περιστάσεων.

Ὅτι ὁ δικαστής εἰς τὴν ἀμφιβολίαν, νομίζων καθῆκον του ἱερὸν νὰ κλίνῃ ὑπὲρ τῆς ἀθωότητος, δὲν θεωρεῖ οὐδαμῶς ἀποδεδειγμένον οὐδ' ἐπιζήμιον εἰς τοὺς ἐγκαλουμένους, ὅσον ἀφορᾷ τὸ προρηθὲν μέρος.

Ὅτι τοιοῦτου χαρακτήρος εἶναι καὶ αἱ ἄλλαι ὑποστηρίξεις τῆς κατηγορίας, τὰς ὁποίας, ὡς περιστατικὰς ἀποδείξεις, ἠθέλησε νὰ προτείνῃ ὁ Ἐπίτροπος τῆς Ἐπικρατείας.

Ὅτι οἱ δικασταί, εἰς παντελῇ ἑλλειψιν κατ' εὐθεϊαν ἀποδείξεων καὶ μὲ ἀπλὰς μόνον ὑποψίας εἰς βάρος τρίτων ἀτόμων, δὲν δύνανται νὰ παραβιάσωσιν τὸν Νόμον καὶ νὰ αἰτιολογήσουν καταδικαστικὴν ἀπόφασιν.

Ὅτι ἤθελεν εἶναι ἀρχὴ ἐλευθέρων ἀποτελεσμάτων νὰ παραδεχθῶμεν τὸ ἐναντίον, διότι ἡ ἐλευθερία καὶ ἡ ὑπαρξίς ἐκάστου πολίτου ἤθελεν κινδυνεύει διὰ τὸ πταῖσμα καὶ τὴν ἐμπλοκὴν ἄλλων ἀτόμων, ἅτινα ἤθελεν περιφέρεσθαι ἐλευθέρως καὶ δὲν ἤθελεν υποχρεωθεῖ νὰ ἀθωωθῶσι καὶ ν' ἀπυπλύνωσι τὴν προσαπτομένην εἰς αὐτὰ ἐγκληματικότητα.

Περὶ τοῦ τετάρτου ἐγκλήματος τῆς κατηγορίας, ἥτοι περὶ τῆς ἀναφορᾶς πρὸς τὸν Βασιλέα τῆς Βυαρίας.

(Κεφ. Δ' τῆς Κατηγορίας)

Παρατηρῶ ὅτι δὲν ὑπάρχει οὔτε πλαγία, οὔτε εὐθεία ἀπόδειξις τοιούτου ἐγκλήματος καὶ τέλους κανὲν εἶδος ἐνοχοποιήσεως ἐπιβαρύνων τοὺς ἐγκαλουμένους εἰς τὸ τέταρτον τοῦτο κεφάλαιον.

Ὅτι τὰ σχέδια τῶν ἀναφορῶν, διευθυνομένων, ὡς ὑποτίθεται, εἰς τὸν Βασιλέα τῆς Βυαρίας, πρᾶται ὡς ἀπόδειξις τοῦ σώματος τοῦ ἐγκλήματος, δὲν δύνανται νὰ θεωρηθοῦν ὡς ἔχοντα τοιοῦτον χαρακτῆρα, διότι ἐξ αὐτῶν δὲν ἐξάγεται ἄλλο, εἰμὴ ὁ στοχασμὸς τοῦ γράψαντος, μὴ συνοδευόμενος ἀπὸ ἐξωτερικὴν ἐκτελεστικὴν πράξιν.

Ὅτι τὰ σχέδια εὑρεθέντα εἰς τὸν Φράντς, ἀποκλείουν τὴν ἰδέαν ὅτι οἱ ἐγκαλούμενοι χρεωστοῦν νὰ δικαιολογηθοῦν, ἐπειδὴ καθῆκον τῆς ἀρμοδίας ἀρχῆς ἦτον νὰ ὑποχρεώσῃ τὸν κάτοχον νὰ δώσῃ λόγον τῆς κατοχῆς, καὶ ἐν τοσούτῳ ἡ πρόληψις εἶναι κατ' αὐτοῦ τοῦ κατόχου.

Ὅτι ἡ ἐκθεσις τοῦ κ. Νομάρχου Μαύρου δὲν ἀναπληροῖ τὴν ἔλλειψιν ταύτην, διότι αὐτὸς δὲν ἀναφέρει εἰμὴ τοὺς λόγους τοῦ Φράντς, ὅστις εἶχε συμφέρον νὰ ἐπιβάλῃ εἰς ἄλλον τὴν ἐγκληματικὴν διαγωγὴν του.

Ὅτι, ἡς παντελῇ ἔλλειψιν ἀποδείξεων ἢ ἄλλου πλαγίου μέσου, θεωροῦνται ὡς ἀνίκανα τ' ἄνωθεν σχέδια νὰ ἐνοχοποιήσουν τοὺς ἐγκαλουμένους, καθὼς ἐπίσης ἀνίκαναι εἶναι νὰ τοὺς ἐπιβαρύνουν καὶ αἱ ἐκθέσεις τοῦ Νικολαΐδου, αἱ ὁποῖαι (καὶ ἂν ἤθελον νὰ βάλλωσιν πίστιν εἰς αὐτάς οἱ δικασταὶ) δὲν ἐπιβαρύνουν, ἀλλὰ κατασταίνουν ἀνευθύνους τοὺς ἐγκαλουμένους.

Τὸς παρατηρῶ ὅτι ἡ ἐκθεσις τοῦ Θ. Γρίβα, τοῦ Γ. Κολοκοτρώνη, τοῦ Π. Βρέδε, τοῦ Γ. Βάγια καὶ ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Γρηγοριάδου, καθόσον ἕκαστο τούτων τῶν ἐγγράφων ἀναφέρεται εἰς τὸ ἀνάλογον ἐγκλημα, δὲν δύνανται νὰ ἔχουν βαρύτητα ἐνώπιον τοῦ Νόμου, διότι καθὼς αἱ ἐξαγορεύσεις τῶν συνενόχων δὲν συμβάλλουν εἰς ἀθώωσιν τῶν συνενόχων οὕτως δὲν εἶναι δεκταί, ὅταν ἤθελαν ἐπιβαρύνει· προσέτι, ἐπειδὴ καὶ τὰ ὑποκείμενα αὐτὰ δὲν συμπεριλαμβάνονται εἰς τὴν παροῦσαν κατηγορίαν, δίκαιον εἶναι νὰ μὴ ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν αὐταὶ αἱ ἐξαγορεύσεις, διὰ νὰ μὴ βλαφθοῦν προηγουμένως τὰ δίκαια φυλακισμένων, πρὶν τῆς νομίμου ὑπερασπίσεώς των.

Τέλος πάντων, παρατηρῶ ὅτι τέσσαρα ἐγκλήματα προσάπτονται εἰς τοὺς ἐγκαλουμένους, ὅτι ἕκαστον τούτων, ἐὰν ἦτον ἀληθές, ἤθελε φέρει τὴν ἀνατροπὴν τῶν καθεστώτων καὶ συγχύσει τὴν εὐταξίαν τοῦ Βασιλείου.

Ὅτι εἰς τοιαῦτα ἐγκλήματα, ὁ δικαστὴς πρέπει νὰ ἔχῃ ὡς βάσιν τὴν ἀλήθειαν τοῦ ἐγκλήματος ἐν γένει, τὴν ἀλάνθαστον ἀπόδειξιν τῶν αὐτουργῶν ἐγκληματιῶν καὶ τὰς περιστατικὰς ἀποδείξεις, αἵτινες αὐξάνουν τὸν χαρακτῆρα καὶ τὸν βαθμὸν τοῦ ἐγκλήματος καὶ τὸ κατασταίνουν πλέον βαρύν.

Ὅτι ὅσον βαρύτερον τὸ ἐγκλημα, ὅσον τρομεραὶ καὶ ἀθεράπευτοι αἱ συνέπειαι τῆς ἀποφάσεως, τόσον τὸ νομικὸν κριτήριον καὶ ἡ συνείδησις τοῦ δικαστοῦ πρέπει νὰ πεισθῶσι περὶ τῆς βεβαιότητος τῆς ἐγκληματικῆς πράξεως.

Ὅτι εἰς τὴν προκειμένην κατηγορίαν περὶ αὐτῶν τῶν τεσσάρων ἐγκλημάτων λ' ἵπαι ἡ ἀπόδειξις τοῦ ἐγκλήματος ἐν γένει, λείπουν αἱ ἀποδείξεις εἰς βάρος τῶν ἐγκαλουμένων καὶ δὲν ὑπάρχουν εἰμὴ μόνον τὰ περιστατικά, ἅτινα εἶναι χαρακτῆρος καὶ βαθμοῦ μὴ ἱκανοῦ, ὥστε ν' ἀποδείξουν τὸ ἀρχικὸν (principal) ἐγκλημα. Προσέτι δέ, ἐξησθενίσθησαν καὶ ἐξουθενίσθησαν ἀπὸ τὰς ἀποδείξεις τῆς ὑπερασπίσεως.